

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет початкового навчання

СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ**

(12 травня 2021 р., м. Харків)

Харків – 2021

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет початкового навчання

**СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ**

(12 травня 2021 р., м. Харків)

Харків – 2021

УДК 373.3
ББК 74.202.21
С 88

*Затверджено до друку кафедрою початкової і професійної освіти
(протокол № 16 від 30.03.2021 р.)*

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 3 від 07.04.2021 р.*

С 88 Студентські ініціативи : теорія і практика початкової освіти :
матеріали ІІ науково-практичної інтернет-конференції студентів
факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди
(12 травня 2021 р., м. Харків) / за заг. ред. д-ра пед. наук, проф.
В. В. Ушмарової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 70 с.

У збірнику подано матеріали тез виступів на науково-практичній
інтернет-конференції студентів факультету початкового навчання ХНПУ імені
Г. С. Сковороди. У матеріалах висвітлені актуальні питання теорії і методики
навчання та виховання молодших школярів, питання природничо-математичної
та філологічної освіти.

**УДК 373.3
ББК 74.202.21**

Видано за рахунок авторів.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2021

ЗМІСТ

Секція 1. Педагогіка початкової школи

1. Андрющенко Єва (наук. кер. – к. пед. н., проф. Н. М. Якушко) Формування лідерських якостей учнів початкової школи.....	9
2. Бекетова Олена (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. С. Філатова) Проблема «дидактогенія» та шляхи її вирішення.....	10
3. Бурлака Єлизавета (наук. кер. – д. пед. н., доц. В. В. Ушмарова) Культура розумової праці молодших школярів: як навчити дитину вчитися.....	11
4. Васильєва Дар'я (наук. кер. – к. пед. н., викл. К. В. Зозуля) Формування моральних якостей у молодших школярів за допомогою гурткової роботи.....	12
5. Вільхівська Марія (наук. кер. – к. пед. н., викл. К. В. Зозуля) Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у Новій українській школі.....	13
6. Волошина Анастасія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. О. Агаркова) Особливості формування національно-патріотичної свідомості учнів початкової школи.....	14
7. Гордієнко Віталіна (наук. кер. – д. пед. н., проф. І. В. Гавриш) Ранкові зустрічі як засіб формування позитивного емоційно- ціннісного ставлення до природи в учнів початкової школи.....	15
8. Завадська Катерина (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. К. Рудічева) Особливості розвитку емоційного інтелекту в учнів початкової школи.....	16
9. Калашник Анастасія (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. О. Лавренко) Особливості спілкування з батьками учнів під час дистанційного навчання.....	17
10. Коц Аліна (наук. кер. – д. пед. н., проф. Т. О. Довженко) Реалізація індивідуальних освітніх траєкторій розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами.....	18
11. Коширова Кристина (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. О. Шищенко) Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у процесі естетичного виховання.....	19

12. Леонова Тетяна (наук. кер. – д. пед. н., доц. В. В. Ушмарова) Взаємодія Нової української школи та сім'ї на засадах педагогіки партнерства.....	20
13. Лубяна Ярослава (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. О. Шищенко) Ранкові зустрічі як засіб формування позитивного мислення в учнів початкової школи.....	21
14. Ляшенко Анастасія (наук. кер. – доктор філософії, викл. І. А. Небитова) Становлення і розвиток професійної освіти в США.....	22
15. Моргошина Діана (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. О. Лавренко) Гаджети та молодший школяр: розвиток або деградація?.....	23
16. Носик Юлія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. К. Рудічева) Театралізована діяльність як засіб створення позитивного психологічного клімату класного колективу.....	24
17. Перк Марія (наук. кер. – доктор філософії, викл. І. А. Небитова) Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у Новій українській школі.....	25
18. Приходько Світлана (наук. кер. – д. пед. н., проф. І. В. Гавриш) Ранкові зустрічі як засіб формування здатності до адекватної самооцінки учнів початкової школи.....	26
19. Райна Вікторія (наук. кер. – д. пед. н., проф. Т. О. Довженко) Індивідуальні освітні траєкторії розвитку молодших школярів.....	27
20. Рольська Діана (наук. кер. – д. пед. н., доц. А. С. Ткачов) Формування рефлексивного мислення майбутнього вчителя початкової школи.....	28
21. Саїліян Валерія (наук. кер. – к. пед. н., проф. Н. М. Якушко) З історії однієї школи.....	29
22. Сергієнко Анна (наук. кер. – д. пед. н., проф. В. М. Гриньова) Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до праці.....	30
23. Серікова Тетяна (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. О. Агаркова) Формування здорового способу життя учнів початкової школи.....	31

24.	Сіроус Тетяна (наук. кер. – д. пед. н., проф. В. М. Гриньова) Екскурсія в початкових класах як форма організації навчального процесу.....	32
25.	Скусова Валерія (наук. кер. – к. пед. н., викл. К. В. Зозуля) Розвиток критичного мислення молодших школярів.....	33
26.	Хазикова Вікторія (наук. кер. – д. пед. н., доц А. С. Ткачов) Ранкові зустрічі як засіб формування патріотичних почуттів в учнів початкової школи.....	34
27.	Черепаха Наталія (наук. кер. – к. пед. н., доц. І. В. Єсьман) Формування самостійності учнів молодшого шкільного віку.....	35
28.	Черникова Софія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. С. Філатова) Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема.....	36
29.	Шерстньова Яна (наук. кер. – к. пед. н., доц. І. В. Єсьман) Ранкові зустрічі як засіб патріотичного виховання учнів початкової школи.....	37

Секція 2. Актуальні питання природничо-математичної освіти

1.	Войлокова Лілія (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. А. Білецька) Використання прийомів маніпуляції з предметами на уроках математики в 1 класі.....	38
2.	Горбань Аліна (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. П. Старікова) Технологія колективної і групової роботи на уроках дисципліни «Я досліджую світ».....	39
3.	Дем'яненко Олеся (наук. кер. – д. пед. н., проф. О. М. Іонова) Створення сприятливого середовища у вальдофській школі.....	40
4.	Єдіфанова Юлія (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Масюк) Формування алгоритмічного мислення учнів початкової школи.....	41
5.	Кобець Дар'я (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. В. Партола) Екологічне виховання учнів початкової школи.....	42
6.	Липницька Таміла (наук. кер. – к. пед. н., доц. В. В. Партола) Формування екологічної культури молодших школярів шляхом позакласної діяльності.....	43

7.	Масюта Аліна (наук. кер. – викл. О. В. Бужин) Розвиток дрібної моторики пальців рук молодших школярів під час роботи з пластичними масами.....	44
8.	Нікітіна Анна (наук. кер. – викл. О. В. Бужин) Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театралізації.....	45
9.	Онопрієнко Анастасія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. І. Титаренко) Шляхи інтеграції змісту початкової освіти.....	46
10.	Островка Вікторія (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Масюк) До проблеми вдосконалення математичної підготовки учнів початкової школи.....	47
11.	Павленко Богдана (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. І. Титаренко) Формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів початкової школи.....	48
12.	Разгуляєва Дар'я (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. М. Смолянчук) Початкова освіта як фундамент в реалізації екологічного вектору країни.....	49
13.	Сергієнко Вікторія (наук. кер. – к. пед. н., доц. С. А. Білецька) Шляхи формування мотивації пізнавальної діяльності на уроках математики у початковій школі.....	50
14.	Сиволапова Євгенія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Н. М. Смолянчук) Уроки дизайну та технологій як засіб розвитку учня початкової школи.....	51
15.	Сотнік Єлизавета (наук. кер. – д. пед. н., проф. О. М. Іонова) Особливості початкової математичної освіти вальдорфських школярів.....	52
16.	Трофімова Вікторія (наук. кер. – к. пед. н., доц. Л. П. Старікова) Спостереження як метод пізнання природи у процесі проведення екскурсій у курсі «Я досліджую світ».....	53

Секція 3. Актуальні питання філологічної освіти

1.	Бондар Вікторія (наук. кер. – к. пед. н., доц. А. А. Ємець) Лічилки в середовищі сучасних молодших школярів.....	54
----	--	----

2.	Єлагіна Олександра (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Коваленко) Проблеми формування орфографічної грамотності в учнів початкової школи.....	55
3.	Клокова Єлизавета (наук. кер. – викл. Г. В. Левандовська) Особливості навчання молодших школярів писати есе на уроках української мови.....	56
4.	Лобода Анжеліка (наук. кер. – к. пед. н., доц. Ю. М. Тельпуховська) Інтерферентні лексичні помилки в мовленні молодших школярів.....	57
5.	Мільковська Тетяна (наук. кер. – к. пед. н., доц. Ю. М. Тельпуховська) Засвоєння вимови слів, які розрізняються місцем наголосу в українській і російській мовах.....	58
6.	Мокроносова Єлизавета (наук. кер. – викл. Г. В. Левандовська) Прийоми запобігання помилкам в учнівських творчих роботах.....	59
7.	Нарожна Софія (наук. кер. – к. філ. н., доц. І. О. Купіна) Лінгвістична природа синонімів та їхня роль в увиразненні мовлення школярів.....	60
8.	Новак Наталія (наук. кер. – співробітник лабораторії Ю С. Дзякова) Визначення рівня читацького кругозору сучасних першокласників – майбутніх учителів початкових класів.....	61
9.	Петренко Вероніка (наук. кер. – д. пед. н., доц. Л. П. Ткаченко) Роль засобів масової інформації в процесі адаптації першокласників.	62
10.	Правник Марія (наук. кер. – к. філ. н., доц. Н. М. Чернушенко) Використання фразеологізмів у повсякденному житті на початку XXI ст.....	63
11.	Рогач Римма (наук. кер. – к. філ. н., доц. Н. М. Чернушенко) Усна народна творчість як засіб розвитку мовлення молодших школярів.....	64
12.	Саніна Софія (наук. кер. – к. пед. н., проф. О. В. Джежелей) Особливості частотності вживання самостійних частин мови в текстах підручників для початкової школи.....	65

13. **Світлична Анастасія** (наук. кер. – к. філ. н., доц. І. О. Купіна)
Формування культури спілкування молодших школярів засобами
фразеології..... 66
14. **Стасенко Ніна** (наук. кер. – співробітник лабораторії Ю С. Дьякова)
Читацький портрет сучасного першокурсника..... 67
15. **Тимофієва Анна** (наук. кер. – к. пед. н., доц. О. М. Коваленко)
Опанування навички читання як важлива складова формування
читацької компетентності першокласників..... 68
16. **Філоненко Дарина** (наук. кер. – к. пед. н., доц. А. А. Ємець)
Твори про Лесю Українку в колі читання молодших школярів..... 69

Секція 1. Педагогіка початкової школи

Формування лідерських якостей учнів початкової школи

Андрющенко Єва

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Для ефективного розвитку суспільства й економіки України необхідні яскраві та харизматичні лідери, підготовку яких, на нашу думку, потрібно здійснювати, починаючи із шкільних років, зокрема з молодшого шкільного віку. Зважаючи на вікову специфіку учнів, актуальним є розвиток їхніх лідерських здібностей.

Теоретичні і практичні аспекти розвитку лідерських якостей досліджувались у різних галузях знань, зокрема педагогіці, психології, соціальній педагогіці тощо. Поняття «лідерські якості», його зміст та головні компоненти, створення умов для розвитку лідерських якостей, а також проблеми виховання лідерів і формування соціально активної особистості аналізуються у працях Д. Алфімова, Т. Вежевич, А. Войцихова, І. Купи, Т. Прохоренка, К. Садохіної, Ж. Петрочко, М. Риженко, Н. Сушик та ін. Засоби розвитку лідерських якостей представлені у роботах Д. Алфімова, В. Мороза, В. Ягоднікової та інших.

Лідерські якості – це узагальнені властивості лідера створювати нове бачення вирішення проблеми, успішно впливати на послідовників у напрямку досягнення групою або організацією суспільно корисних цілей, а також створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі.

Аналіз різних наукових підходів до визначення лідерських якостей особистості дав підстави для визначення структури лідерських якостей школяра: особистісний компонент – загальні риси лідера як систему його ціннісних орієнтирів і відносин із навколишнім світом і людьми, основу особистісної характеристики; поведінковий компонент – лідерську поведінку як умову взаємного сприйняття, взаєморозуміння, взаємооцінки; ситуаційний компонент – ситуації, у яких діє лідер, як передумова успішної діяльності.

Основними видами діяльності, які спрямовані на формування лідерських якостей молодших школярів в освітньому просторі, є: навчальна діяльність (індивідуальна, групова, колективна); виховна діяльність (дискусії, бесіди на відповідну тематику, участь у тренінгах, конкурсах, змаганнях, розігрування рольових ситуацій); дослідницько-пошукова діяльність (участь у конференціях, проектах, програмах); проєктивна діяльність (розроблення та захист індивідуальних і колективних проєктів, творчих справ); громадська діяльність (участь у роботі органів учнівського самоврядування тощо)

Високі вимоги ставляться не тільки до учнів, а й і до особистості педагога, який у своїй діяльності повинен враховувати індивідуальні та вікові особливості школярів, створювати умови, які забезпечували б у процесі навчання подальший розвиток лідерських якостей, здібностей та інтересів школярів. Процес підготовки лідерів повинен будуватися на основі співробітництва, виховання активності та поваги.

Проблема «дидактогенія» та шляхи її вирішення

Бекетова Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

На сьогоднішній день великої актуальності набула проблема психічного здоров'я школярів. Для того, щоб молодші школярі комфортно почували себе в освітньому процесі та у майбутньому змогли легко виконувати поставлені перед ними завдання та ладнати з колективом, учителю варто детально вивчати різні проблеми психіки, що можуть виникнути в учнів та шляхи їх профілактики. Саме на це покликана Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року.

Молодші школярі у ході навчання переживають багато психічних станів. Серед них можна виділити й негативні, один з яких має назву «дидактогенія». Детальним вивченням цього питання займалися різні вчені, педагоги та психологи, серед яких: Болтівець С. І., Кодохмаєва Ф. А., Літвіненко Н. В., Медчук І. К., Платонов К. І., Тельнюк І. В., Хохлов Л. К., Худік В. А., Шевелева В. С., Шипов А. А. та інші.

Саме поняття «дидактогенія» було введено у практику педагогіки та психології психогігієністом К. І. Платоновим, який вважав, що дидактогенія – це негативний психічний стан учнів, викликаний порушенням педагогічного такту з боку вчителя або іншої особи, що реалізує виховний процес.

Необачно сказане слово, якась необдумана дія з боку педагога, занадто великі очікування від учня та певні публічні роздуми, про їх не виконання можуть здаватись, на перший погляд, не занадто серйозними речами, але, насправді, несуть за собою тяжкі наслідки, формуючи деякі психічні розлади в школяра, що залишаються з ним на все життя.

Серед основних ознак дидактогенії виділяють: порушення відносин «учитель-учень», категоричне небажання дитини йти до школи, високий рівень особистісної тривожності, непосидючість, схильність до стресу, постійні хвилювання, занижену самооцінку, неврози, депресію молодших школярів. Іноді спостерігається агресивна девіантна поведінка. Щодо фізичних проявів, то це болі в животі, болі в серці, порушення дихання, стійкий безпричинний кашель, затяжні неспецифічні «простудні» захворювання.

Для запобігання виникненню подібних проблем, учитель повинен сформулювати в собі певні особливості поведінки у ході освітнього процесу: зняття блокуючих комунікативних афектів на заняттях, надання комунікативної підтримки в процесі навчання, доступний виклад навчального матеріалу, оцінка індивідуальних особливостей учнів, правильна оцінка базового рівня знань учнів і співвіднесення їх з вимогами програми, встановлення зворотного зв'язку, формування мотивації навчання, розвиток навичок самовиховання, самоконтролю, самоаналізу, самооцінки своєї роботи, поведінки тощо.

Отже, правильна й адекватна поведінка педагога може виступати запорукою здорових взаємовідносин у системі педагогічної взаємодії «вчитель-учень» та стати гарним підґрунтям для успішного, гармонійного розвитку й навчання дитини.

Культура розумової праці молодших школярів: як навчити дитину вчитися

Бурлака Єлизавета

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

У сучасному світі з великою швидкістю розвиваються всі сфери життя: економіка, комп'ютерні технології, космічна інженерія та інші галузі. Сучасний молодший школяр – дзеркало майбутнього, особистість, яка може змінити світ своїми ідеями. Учні початкових класів здатні до активної розумової діяльності, не бояться експериментувати та робити помилки. Перед програмою Нової української школи стоїть важка задача: навчити дітей самостійно здобувати знання, вдосконалювати розумові навички, критично оцінювати та аналізувати інформацію, розвивати критичне мислення, виховувати інтерес до наук.

Організація розумової праці передбачає дотримання гармонійного режиму дня, забезпечення оптимальних умов для молодшого школяра, баланс між працею та відпочинком, планування й облік часу. Важлива постійна зміна діяльності, організація й обладнання робочого місця.

Культура розумової праці – основний компонент виховання, метою якого є розвиток пізнавальних здібностей молодших школярів, формування наукового світогляду. З цією метою на уроках можна використовувати такі методи навчальної діяльності: читання вголос, дискусії, бесіди зі школярами. Важливим компонентом розвитку розумових здібностей є самостійна навчальна діяльність. Необхідно надавати практичні домашні завдання: ведення нотатків, малювання схем, планів, таблиць.

Одним із ефективних методів формування культури розумової праці є читання, активне та яскраве знайомство з літературою. В. Сухомлинський вважав, що читання – це вікно, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе. Молодші школярі, беручи в руки книгу, починають довгий та наповнений різними новими знаннями шлях, який збагачує кожного читача. Книги впливають на формування світогляду, на душу учнів молодшого шкільного віку.

З розвитком технологій, з'являються й нові методи навчання молодших школярів. Однією з методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання – окрема, спеціальна форма організації навчального процесу, створення комфортних умов навчання, де кожен може відчути себе унікальним. Така форма навчання формує інтерес до самостійної пізнавальної діяльності. У ході інтерактивного навчання молодші школярі й вчитель є рівноправними суб'єктами навчання. Основні методи інтерактивного навчання – дискусія, ситуаційний аналіз, мозковий штурм, оцінка ситуацій, знаходження методів їх вирішення. Молодші школярі навчаються самостійно аналізувати, взаємодіяти один з одним, покращують навички засвоєння інформації.

Отже, формування вмінь та бажання вчитися у молодших школярів відбувається у початковій школі шляхом впровадження нових та цікавих методів інтерактивного навчання, читання та виховання любові до книжок.

Формування моральних якостей у молодших школярів за допомогою гурткової роботи

Васильєва Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

Проблему морального виховання потрібно розглядати на глобальному рівні. Моральне виховання – це процес формування у людей позитивних якостей шляхом перетворення ідеалів в принципи і норми поведінки. Морально розвинена особистість не сформується, якщо у дитини не будуть наявні певні моральні цінності. Відомий педагог-гуманіст Януш Корчак, підкреслюючи соціальну роль морального виховання дітей, сформулював важливе положення: «Реформи в житті дорослих слід починати в душах дітей». Початкова школа повинна вибудувати «фундамент» особистості – виховати в дитині такі моральні якості, як щирість, відповідальність, дружелюбність, порядність, повага до інших людей тощо. Від того, в якій формі будуть закладені моральні уявлення, залежить майбутнє кожної дитини, а в сукупності благополуччя нашої країни.

Моральному вихованню учнів у позакласній діяльності значну увагу приділяли Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, О. Киричук, М. Боришевський.

Моральне виховання в сучасному суспільстві буде успішним, якщо будуть створені умови, що сприяють формуванню моральних установок. Велике значення для морального виховання має позакласна робота. Вона спрямована на залучення особистості в творчу діяльність з урахуванням її інтересів. Молодші школярі приєднуються до роботи в творчих об'єднаннях, тим самим розкриваючи себе, розвиваючи індивідуальні схильності і таланти. Педагог в ході виховної позакласної роботи вільно спілкується з вихованцями і моральне виховання тут проходить легше, не обмежуючись часом або обов'язками у поведінці під час проведення уроків. У групах діти зближуються і вчаться взаємодіяти один з одним, враховувати чужі інтереси, краще розуміти свої, брати відповідальність за свої слова і вчинки. Позакласна робота є процесом соціальної взаємодії на основі спільних захоплень і прагнень. Молодший школяр відчуває себе частиною колективу і вчиться взаємодіяти з соціумом, що неможливо в разі відсутності моральних якостей. Стрижнем виховання, що визначає моральний розвиток, є саме формування гуманістичного відношення у взаєминах між дітьми та вчителем. Лише у спільній діяльності виникає потреба у створенні морально цінних взаємин. Коли у школяра є приклад для наслідування і ситуації, які показують реакцію інших людей на його вчинки, створюється основа для формування морально розвиненої особистості. Духовно-моральне виховання молодших школярів необхідно ввести в обов'язковий компонент освітнього процесу.

Отже, позакласна робота є важливою частиною виховного процесу і, ґрунтуючись на принципах гуманізму і цілісності, сприяє розвитку моральних якостей у молодших школярів.

Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у Новій українській школі

Вільхівська Марія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

Останнім часом збільшилася кількість дітей з особливими освітніми потребами (ООП) й психофізичними порушеннями розвитку. Такі діти не можуть обійтися без спеціальної допомоги та підтримки в навчальному середовищі, тому назріває необхідність в розробці комплексного підходу до організації інклюзивного навчання.

Правильна організація інклюзивної освіти у навчальних закладах – це пріоритетне завдання Нової української школи. Тому за мету інклюзивного навчання та виховання було поставлено створення усіх необхідних умов для розвитку особистості, творчої самореалізації і зміцнення людської гідності дітей з особливими потребами.

Проблема інклюзії привернула увагу таких вчених, як В. Бондар, О. Василенко, І. Дичківська, І. Макаренко, Т. Соловійова та інших. Науковці досліджували особливості впровадження навчання дітей з ООП та питання інтеграції осіб до усіх галузей життя.

Окрім цього, ідея спільного навчання у загальноосвітніх школах вперше висловлена Л. Виготським. Вчений зазначав, що саме несприйняття особливих учнів іншими учасниками виховного процесу гальмує адаптацію у нашому суспільстві.

Організація інклюзивного навчання, інклюзивна освіта – це гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітньої школи. Освітній процес ґрунтується на наданні права дитини отримувати освіту за місцем проживання. Інклюзивна освіта вважається питанням не тільки освітньої, а й суспільної, психічної складової.

За організацію освітнього процесу дитини з ООП відповідає команда психолого-педагогічного супроводу. Формується «учбова команда» (А. Колупасєва), яка складається з класоводу, батьків, учня (в разі потреби), узгоджених фахівців. У свою чергу фахівці консультують та надають необхідну інформацію про індивідуальний план щодо навчання.

Внаслідок формується цілісна картина уявлення про структурно-складові організації інклюзивного навчання, серед яких є: застосування форм корекційної роботи та індивідуального підходу, адаптація змісту освіти до пізнавальних можливостей учнів, наочність навчання, включення учня в діяльність, спрямовану на подолання труднощів і перешкод. (Л. Прядко)

Отже, завдяки реалізації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти Нова українська школа надає можливості дітям з ООП перебувати в рівних умовах з іншими дітьми, отримувати належну освіту за правом. Тільки цілеспрямований комплексний і системний підхід до навчання є запорукою гармонійного розвитку особистості.

Особливості формування національно-патріотичної свідомості учнів початкової школи

Волошина Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

Сучасний освітній процес на Україні спрямований на досягнення національного виховного ідеалу, який свідчить, що школа повинна готувати високоморальних, компетентних, творчих громадян, які усвідомлюють відповідальність за сьогодення та майбутнє своєї Батьківщини. Тому «патріотизм» є одним з ключових понять сучасного виховання. Патріотизм - це коли ви вважаєте, що ця країна краще за всіх інших від того, що ви тут народилися.

В середині XIX століття було введено у науковий цикл поняття «цінність». У філософсько-соціологічних працях є велика кількість найрізноманітніших формулювань цінностей. Саме система цінностей утворює внутрішній стрижень культури, духовну потребу та інтереси індивідів та соціальних спільнот вважав німецький соціолог М. Вебер. З точки зору науковців з питань цінностей, особливе значення має поняття «ціннісні орієнтації», які найбільше вивчення отримали в роботах В. Ядова. За визначенням методистів, патріотизм - глибоке усвідомлення свого нерозривного зв'язку з Вітчизною не тільки з історичної, культурної й територіальної точки зору, але й у нероздільному відношенні особистості з природою. Патріотичним вихованням є поступове та неухильне формування у молодших школярів ціннісного ставлення - любові до своєї Батьківщини. Становлення почуття патріотизму проходить кілька етапів, які зароджуються з любові до рідного міста, школи, колективу та дозрівають до усвідомленої любові й відданості всієї нашої країні. Любов до Вітчизни - це найпоширеніше поняття патріотизму. У молодших школярів має вироблятися почуття гідності за свою Вітчизну, свій народ, повагу до його великих звершень й гідних сторінок минулого. На жаль, за останні роки мали місце чимало факторів, які впливають на виховання патріотизму: відсутність загальної державної базової ідеології, насадження засобами масової інформації думки про неправильний шлях розвитку України тощо.

Сучасна початкова школа має великий простір для формування національно-патріотичної свідомості учнів. Одним із шляхів вбачаємо у створенні системи позакласних заходів. Вони сприяють відкриттю знань учнів про історію та культуру українського народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки. Народна творчість, в якій зосереджений весь широкий діапазон, розкрила духовність української нації, може стати джерелом формування національно-патріотичної свідомості та почуття національної гідності особистості.

Отже, сучасний вчитель початкової школи повинен виховувати національно свідомих громадян, які будуть готові працювати на розвиток держави, гідно представляти її у цивілізованому світі, захищати її незалежність та територіальну цілісність.

Ранкові зустрічі як засіб формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи в учнів початкової школи

Гордієнко Віталіна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І. В. Гавриш

Сучасна проблема взаємодії людини й природи, а також впливу людської діяльності на довкілля нині значно актуалізувалась. Криза зумовлена домінуванням антропоцентричної екологічної свідомості. Тому розвиток цивілізації повинен орієнтуватися на вдосконалення особистості, формування гуманістичних ідеалів, корекцію системи цінностей та утвердження соціально-моральних позицій щодо використання природи суспільством.

Емоційне ставлення – важлива складова світогляду людини, головних життєвих потреб, характеру, свого “Я”. Почуття складають гармонійну єдність з розумінням дійсності, її намірами, і в такій єдності визначають усю соціальну поведінку особистості. Для формування емоційно-ціннісного ставлення важливі як позитивні, так і негативні сторони емоційного сприйняття, емоційного ставлення до тих чи інших явищ.

Ранкова зустріч – це зустріч на початку дня учнів класу з педагогом. Останніми роками активізувалися педагогічні дослідження в галузі екологічної освіти виховання України. Вагомий внесок у розроблення цієї проблеми зробили Т. Байбара, В. Бровдій, А. Волкова, В. Мезина, М. Откаленко, З. Плохій. Проте їхнє вивчення здійснювалося переважно на матеріалах загальноосвітньої школи та зорієнтоване лише на предмети природничого циклу.

У дослідженнях, присвячених проблемі формування емоційно-ціннісного ставлення до природи в дітей молодшого шкільного віку, останнє характеризується як дбайливий, свідоме, ціннісне. Причому ціннісне є найвищою ланкою в системі ставлень. Воно передбачає не просто формування розуміння певних етичних і моральних норм поведінки у довкіллі та їх дотримання в діяльності, а й здатності аналізувати взаємодію людини й природи. Своєю чергою, аналізований підхід передбачає формування певних орієнтацій, готовності до усвідомлення вартісності природи, особистого досвіду емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища. Коли ми говоримо про емоційну готовність, маємо на увазі не прості підсвідомі емоції (страху, неусвідомленої радості під час спілкування з природою та ін.), а ті, що включені до свідомості людини (емоції + екологічні знання), тобто розвиток індивідуальної свідомості.

Я вважаю, що педагогічний процес повинен спрямовуватись на формування таких психологічних рис характеру, як потреба у спілкуванні з природою, інтерес до пізнання її законів, мотиви діяльності щодо збереження довкілля; переконання в соціальній обумовленості ставлення людини до природи; позитивні емоції в спілкуванні з природою.

Особливості розвитку емоційного інтелекту в учнів початкової школи

Завадська Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

З народження в дитини виникають різні емоції, які ще не вміє контролювати. Щоб навчитись контролювати емоції та почуття, людина має виховати в собі емоційний інтелект.

Питанням розвитку емоційного інтелекту займались такі вітчизняні науковці, як Л.Божович, В.Єрмаков, М.Манойлова, А.Мітлош, А.Петровська, В.Сухомлинський.

В умовах Нової української школи вчитель має розвивати емоційний інтелект як складову соціальної компетентності учнів.

Емоції – це психічні стани і процеси в організмі людини, які відповідають на зовнішні або внутрішні подразники певними реакціями. Щоб навчитись керувати своїми емоціями та розуміти емоції інших, необхідно розвивати емоційний інтелект. Емоційний інтелект – це здатність людини розуміти і керувати емоціями, які вона відчуває сама і ті, хто поруч.

Розвивати емоційний інтелект в учнів початкової школи можна залучаючи учнів до різноманітних форм роботи. Залучаючи учнів до музичного мистецтва під час уроків українського читання, учитель сприяє не лише кращому запам'ятовуванню навчальної інформації, а й розкривають власний потенціал почуттів та емоцій. Прочитавши твір або продекламувавши вірш, учні аналізують дії героїв, прогнуть відтворити їх настрій та переживання. Читання казок, які можуть перетворити у розігрування по ролях, дозволяють учням «пережити» почуття та емоції певного персонажа, усвідомлюючи власне ставлення до них. На уроках «Мистецтво» учні вчать слухати музику, а слухаючи, «фантазувати» фарбами ті образи і емоції, які викликає музика. В. Петрушин у своїх дослідженнях зазначав, що поєднання музики і поезії мають вагомий вплив на особистість. На таких уроках закладається підґрунтя розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.

Ефективною формою позакласної роботи є гурток. Гурткова робота – творчий простір для учнів, де вони вдосконалюють свої творчі здібності, реалізують власні ідеї у вироби. Відвідуючи гурток «Юні майстрині», учениці створюють за власним задумом різні пробки: від прикрас до картин; створення власного твору сприяє вихованню естетичного смаку, наполегливості; отримують задоволення та радість від творчої роботи. Працюючи у колі однодумців, спілкуються, знаходять нових друзів та отримують позитивні емоції.

Отже, через усвідомлення спочатку власних почуттів та емоцій, вміння їх контролювати, учні вчать розуміти емоції інших людей. Цьому сприяє залучення учнів на уроках до музичного, образотворчого, поетичного мистецтва тощо. Крім того, залучення молодших школярів до гурткової роботи сприятиме самореалізації власних ідей через творчість, що допомагає краще розуміти власні переживання і емоції.

Особливості спілкування з батьками учнів під час дистанційного навчання

Калашник Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Спілкування з батьками є важливою педагогічною проблемою, що потребує уваги саме в початковій школі, адже з молодших класів формуються відносини між батьками та вчителем. Поява з березня 2020 р. дистанційного навчання та карантинні умови значною мірою перенесли більшу частину відповідальності за навчання дітей на їх батьків. Для координації навчальної роботи в умовах пандемії важливим є організація комунікації з батьками учнів.

Питання організації дистанційного спілкування було вирішено Е. Юаном – засновником платформи Zoom та розробниками компанії Google – Л. Пейдж та С. Брін. Саме завдяки ним ми маємо широкий вибір платформ для онлайн-спілкування.

Новим форматом комунікації батьків та вчителів є онлайн-батьківські збори. Це дуже зручна форма спілкування, оскільки можна призначити зручний для всіх час, збирати батьківські збори в офлайн-режимі та вирішувати важливі питання, залишаючись вдома. Такі збори зміцнюють відносини в батьківському колективі, вчать колективної взаємодії, сприяють збереження здоров'я під час пандемії.

Для встановлення постійного зв'язку з батьками учнів вчитель повинен домовитися з батьками учнів про єдиний канал зв'язку. Потрібно вибрати саме такий канал, щоб усім батькам було зручно їм користуватися та відповідати на повідомлення. Також необхідно визначити частоту та формат зустрічей. Окрім спільних батьківських зборів, слід не забувати про індивідуальні зустрічі. Постійний контакт допомагає батькам спостерігати за процесом навчання дитини, зрозуміти, у чому труднощі та яким аспектам навчання слід приділити більше уваги.

Корисно залучати батьків до різноманітних челенджів та акцій, що сприяє встановленню дружніх стосунків у колективі батьків. Необхідно прислуховуватися до зауважень батьків щодо якості організації та корегувати процес.

Окрім традиційних способів дистанційного спілкування (співбесіди, опитування, консультації), доцільно впроваджувати інноваційні форми спілкування – «Дерево цілей» (графічне зображення взаємозв'язку цілей, що показує розподіл загальної мети на окремі завдання), «Буккросинг» (всесвітній рух, суть якого полягає в обміні книгами через соціальні мережі), «Батьківська скринька» (дає можливість батькам вносити пропозиції щодо поліпшення навчального процесу у зручний для них час) тощо.

Отже, важливість та необхідність спілкування з батьками учнів під час дистанційного навчання значно більша, ніж за умов звичайного навчання. На допомогу вчителям є багато різних програм, але, користуючись ними, треба обов'язково враховувати специфіку такого спілкування.

Реалізація індивідуальних освітніх траєкторій розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами

Коц Аліна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

На даному етапі розвитку освіти в Україні основним завданням сучасної початкової школи є надання особистісної педагогічної, психологічної та соціальної допомоги дітям, які мають особливі освітні потреби. Індивідуальна освітня траєкторія розвитку молодшого школяра – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу учня, що ґрунтується на врахуванні особистих освітніх здібностей, потреб та можливостей дитини. З огляду на це проблема реалізації індивідуальних освітніх траєкторій розвитку дітей молодшого шкільного віку, що мають особливі освітні потреби набуває все більшої актуальності.

Індивідуальні програми для навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами були розроблені такими педагогами, як: Т. Власова, Є. Єкжанова, Д. Зайцев, В. Лубовський, Н Нікашин, Є. Стребельова, М. Семаго, Т. Цикото, Т. Фуряєва тощо.

Слід зазначити, що реалізація індивідуальної освітньої траєкторії розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами передбачає модернізацію освітнього процесу шляхом розробки індивідуальної програми розвитку, яка зможе допомогти вчителям адаптувати освітнє середовище до особливих потреб дитини та забезпечити доступність навчальної програми.

Індивідуальна програма розвитку – це документ, який є угодою між батьками та педагогічним колективом, що реалізує індивідуальний освітній маршрут дитини і містить певний перелік послуг, які надаватимуть учневі протягом усього навчання.

Індивідуальна освітня програма розробляється на основі комплексної та індивідуальної програми учня з особливими освітніми потребами, а також надає додаткові послуги та підтримку «особливих дітей» в освітньому процесі.

Зауважимо, що найважливішою складовою реалізації індивідуальної освітньої траєкторії є співпраця з батьками дитини. Проведення консультацій щодо конкретних навчальних стратегій та обговорення форм роботи є обов'язковою складовою інклюзивного навчання. В першу чергу важливо врахувати інтереси та пріоритети батьків, бо вони повинні тісно співпрацювати як із вчителем, так і з педагогічним колективом закладу освіти.

Отже, індивідуальна освітня траєкторія відіграє провідну роль в освітньому процесі дітей молодшого шкільного віку, що мають особливі освітні потреби і надає змогу пристосувати освітнє середовище до потреб кожного учня.

Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у процесі естетичного виховання

Коширова Кристина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки великого значення набуває проблема емоційного інтелекту. Спираючись на суспільні потреби, збереження психічного здоров'я є важливою складовою. Саме емоційний інтелект забезпечує успішність спілкування та соціальної взаємодії. А орієнтація сучасної освіти передбачає залучення особистості до творчої діяльності, що є основою естетичного розвитку людини.

Поняття емоційного інтелекту було розкрито у працях А. Бодальова, А. Брушлинського, Л. Виготського, Г. Гарскової, О. Леонтьєва, Д. Люсіна, С. Рубінштейна, О. Саннікової, О. Тихомирова та ін.

Емоційний інтелект – це неодмінна складова психічного комфорту людини, здатність керувати власними емоціями та розуміти почуття інших. У молодшому шкільному віці емоційний інтелект починає набувати особливої важливості, бо відбуваються активні емоційні та психологічні зміни по відношенню до себе та інших.

Естетичне виховання молодших школярів формується під впливом різноманітних чинників соціального оточення. В основі естетичного виховання лежить розвиток емоційної чутливості до прекрасного. Любов до природи є лише початковим етапом розвитку естетичних почуттів. Наступний етап передбачає подальший розвиток цих почуттів, а також прищеплення любові не тільки до природи, а й до навколишнього світу, до самого себе. Це є головним завданням педагога – виховати дитину з естетичними смаками, почуттями й уподобаннями.

Розглядаючи картини або слухаючи художній чи музичний твір, у школяра виникають певні емоції, що дозволяють все більше розуміти себе і свій внутрішній світ. Важливо, щоб зміст відображав реальні події, описував практичний досвід, який можна застосувати вже зараз, сьогодні.

Розгляд з учнями художніх творів дуже гарно впливає на емоційний інтелект школяра. Такі твори викликають у дітей емоції, створюють настрій, мотивують змінюватися та робити гарні вчинки.

Для молодших школярів важливою є яскрава, зрозуміла наочність, яка викликає живі образи, інтелектуальні почуття, пізнавальний інтерес, позитивні мотиви навчання. Видом такої наочності можуть бути сучасні персонажі мультфільмів або художніх творів, якими захоплюються діти, емоційно близькі їм, яких вони розуміють і намагаються наслідувати.

Отже, емоційний інтелект є неодмінною складовою розвитку особистості. А саме за допомогою естетичного виховання школярі навчаються розуміти емоції та контролювати їх. Естетичне виховання передбачає розвиток здатності сприймати і відчувати прекрасне у природі, у творах мистецтва та у суспільних відносинах.

Взаємодія Нової української школи та сім'ї на засадах педагогіки партнерства

Леонова Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

У Концепції «Нова Українська школа» велика увага приділяється взаємодії батьків, учнів та вчителів на засадах педагогіки партнерства з метою долучення батьків до освітнього процесу.

Значний внесок у дослідження питань взаємодії школи і сім'ї зробили такі педагоги: Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, В. Караковський, С. Лисенкова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Шаталов та інші.

Педагогіка партнерства ґрунтується на ідеях діалогу, рівності й співпраці. Вона є складовою Концепції Нової української школи і спрямована на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми та батьками.

Сутність педагогіки партнерства полягає в гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути собою, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Свобода і відповідальність у стосунках між учасниками навчально – виховного процесу лежать в основі нової концепції.

Основними принципами педагогіки партнерства є: повага до особистості, довіра у відносинах, доброзичливість, діалог – взаємодія – взаємоповага, розподілене лідерство, принципи соціального партнерства.

Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої є особистість дитини, є розкриття її індивідуальних здібностей, допомога батькам у самовизначенні та самореалізації, а також формування в особистості культури життєдіяльності.

Для реалізації принципів педагогіки партнерства в Законі України «Про освіту» закладений індивідуальний освітній шлях – персональна реалізація особистісного потенціалу учня, що формується з урахуванням його здібностей, мотивації і досвіду. В учнів та їхніх батьків з'являється можливість обирати для себе види, форми і темпи здобуття освіти, відповідно до потреб і можливостей.

Через технології партнерської педагогіки Нова українська школа допомагає учням в реалізації розвитку особистості, в створенні умов для її самовираження та саморозвитку, використовуючи такі форми роботи з батьками: відкриті заняття для батьків, сімейні вечори, день добрих справ тощо.

Концепція Нової української школи сприяє розвитку можливостей і здібностей дитини, основою чого є педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Адже саме педагогіка партнерства дозволяє успішно будувати стосунки з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми неможливо досягти спільних цілей. Отже, в основі педагогіки партнерства – взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими, рівноправними учасниками освітнього процесу і відповідають за результат.

Ранкові зустрічі як засіб формування позитивного мислення в учнів початкової школи

Лубяна Ярослава

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Шищенко

Наше життя непередбачуване і людина повинна приймати рішення швидко, аналізуючи всі його наслідки. Тому сьогодні, питання формування позитивного мислення є актуальним, не дивлячись на проблеми та їх значимість. Аби успішно подолати всі життєві труднощі, людині необхідно вірити в себе, свої сили та сподіватись на кращий результат подальших дій.

Науковці, зокрема Є. Драпак, О. Леонтьєв, Р. Нісберт, А. Норензаян, К. Пенг, В. Ротенберг, розкрили сутність поняття «мислення».

Мислення – це психічний процес, що пов'язаний з обробкою інформації, яку ми отримуємо від оточуючих у разі практичних дій та особистого досвіду. Існує дев'ять видів мислення: теоретично-понятійне, теоретично-образне, наочно-образне, наочно-дійове, словесно-логічне, теоретичне мислення, дискурсивне, практичне та творче (продуктивне). Щодо позитивного мислення, то це важлива складова людського життя. Адже як можна в гніві та поганому настрої дійти певного успіху? Тому тут у нагоді стає позитивне мислення, бо за допомогою нього та правильного аналізу ситуації, можна одержати бажаний результат. Бо як говорила британська письменниця Сью Хедфілд: «Позитивне мислення – це не просто почуття, яке виникає тоді, коли в житті відбувається щось хороше, – в такі моменти легко відчувати себе оптимістом. Воно пов'язане зі здатністю підтримувати в собі надію і зацікавленість, що б не сталося».

Дослідженням позитивного мислення займалися такі видатні вчені, як А. Ільсен, В. Калашин, Р. Розенталь та інші. Вони зробили значний внесок у дослідженні теорії позитивного мислення та розкрили їх роль під час ранкових зустрічей.

Ранкові зустрічі – це невід'ємна частина освітнього процесу, за допомогою якого у дітей формується уміння слухати, приділяти увагу іншим та колективно вирішувати питання, обмінюватися інформацією з однолітками про певні події чи враження, що відбулися у їхньому житті. Тому виникає питання: «А як саме ранкові зустрічі впливають на формування позитивного мислення?» Відповідь дуже проста, адже на ранкових зустрічах у початкових класах, завдяки особистому привітанню, наприклад у вигляді гри «Коло» чи «Павутинка», вправам, веселим завданням, що мають певний цікавий підхід, такі як: «Контролюємо емоції», «Враження від побаченого», групові та творчі завдання, формуються навички доброзичливого привітання, гарний настрій та позитивне налаштування на навчальний процес протягом дня.

Отже, позитивне мислення – це необхідна складова ранкових зустрічей, адже за рахунок нього, у дитини з'являється настрій навчатися, вона відчуває, що потрібна класу і її думка теж має право на існування, тому виникає бажання висловлювати її та брати участь у колективних рішеннях.

Становлення і розвиток професійної освіти в США

Ляшенко Анастасія

Науковий керівник – доктор філософії, викладач І. А. Небитова

Протягом останніх десятиліть у багатьох країнах світу, зокрема у США, відбувалася зміна суспільної парадигми – від техногенної до індустріальної, від індустріальної до інформаційної. Не залишилася осторонь і ланка освіти, адже на неї значно вплинули глобалізація, демократизація та створення єдиного інформаційного простору. Ці зміни призвели до потреби перегляду та реформування освіти в США на всіх її рівнях, оскільки існуючі системи не повністю відповідали сучасним запитам та потребували переорієнтації. У зв'язку з цим проблема становлення і розвитку професійної освіти в США набуває дедалі більшої актуальності.

Проблеми виникнення й розвитку професійної освіти в США представлені у працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців як: В. Бондаренко, С. Брюннер, Е. Джеймс, Е. Еді, О. Ельбрехт, В. Кудін, Л. Тарасюк, тощо.

Слід зазначити, що у США проблеми освіти громадян десятиліттями вирішуються на державному рівні. Вперше в Америці, на початку 60-х років було прийнято Закон про підготовку та працевлаштування робітників, що передбачав заходи щодо укріплення зв'язків між професійною і загальною освітою. Під час прийняття цього та інших законів, уряд збільшував дотації на потреби професійної освіти дорослих.

Зараз можна виділити дві моделі додаткової професійної освіти в США:

- навчання;
- підвищення кваліфікації у сфері бізнесу, промисловості та соціальної роботи.

Її прийнято називати «продовженою освітою». В контексті додаткової освіти вона містить два компоненти: ініціативне навчання для власного професійного зростання, а також навчання за навчальними програмами для придбання відповідного досвіду практичної діяльності.

Аналіз наукових здобутків дослідників дозволяє зробити висновки про те, що освіта в США стрімко розвивалась та набирала обертів. Опираючись на праці вище вказаних науковців можна сказати, що значна увага приділялася професійній освіті у дворічних коледжах та вищих школах США.

Зауважимо, що не дивлячись на кількість реформ та змін в США протягом усього часу, освіта відігравала важливе значення та постійно розвивалась, набираючи обертів у професійній сфері.

Отже, ґрунтовний аналіз проблеми становлення та розвитку професійної освіти в США дає підстави стверджувати, що однією з її головних рис є гнучкість і вміння швидко реагувати на потреби суспільства та економіки країни, адже американському суспільству притаманне усвідомлення того, що освіта є рушійною силою прогресу та однією з основних умов розвитку держави.

Гаджети та молодший школяр: розвиток або деградація?

Моргошина Діана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

В епоху цифрових технологій важко уявити сучасну людину без гаджетів. Ми використовуємо їх для роботи та відпочинку. Не виключенням є і навчальний процес. Завдяки інноваціям сучасні діти дуже швидко пізнають світ, освоюють творчі і пізнавальні ігри, користуються різноманітними додатками тощо.

Психологи під керівництвом Шері Мадіган з університету Калгарі вивчали зв'язок між часом, проведеним за використанням гаджетів, і когнітивними здібностями дітей. Протягом декількох років вони спостерігали за 2441 дитиною у віці двох, трьох і п'яти років. У середньому діти проводили перед екранами 17 годин на тиждень у віці двох років, 25 годин – у віці трьох років і 10,8 годин – у п'ять років. Вчені зазначають, що надмірне використання гаджетів може загальмувати когнітивний розвиток дітей, отже, вони рекомендують батькам переглянути звички дітей щодо використання гаджетів з метою уникнення можливих негативних наслідків для дитини.

Використання сучасних технологій полегшує людині життя. За допомогою них ми можемо отримати будь-яку інформацію за лічені секунди, можна використовувати девайси в якості записника, до якого можна вносити нагадування, записати домашнє завдання чи розклад занять. Поява в закладах освіти інтерактивних дошок привернула увагу дітей до навчання, а вчитель зміг створювати динамічні, захопливі заняття в ігровій формі.

Слід підкреслити, що дитині для нормального гармонічного розвитку потрібен соціум, і саме тому сучасні технології не повинні переважати над процесом живого спілкуванні. На уроках під час взаємодії вчителя з дітьми виникають справжні живі емоції, які їм необхідні. Надмірне використання дитиною електронних пристроїв призводить до зниження зацікавленості навчанням, до погіршення сну дитини тощо. Для того, щоб сучасні гаджети не приносили шкоди здоров'ю учню, дорослим треба пам'ятати про те, що дитині ними можна користуватися не більш ніж 2 години на день.

Зараз в епоху карантину та локдауну всі заклади освіти перейшли на дистанційне навчання, під час якого користуються такими платформами, як Zoom, Google Клас, Google Meet, Moodle тощо. Такий спосіб навчання підійде студентам та учням старшої школи, але є дискусійним щодо молодших школярів. В початковій школі для дітей дуже важлива робота з паперовими носіями, тому не можна замінити паперові книги на електронні, не можна дитину навчити читати та писати онлайн, не можна позбавляти її спілкування з однолітками.

Отже, інноваційні технології істотно поліпшують нам життя та створюють наше майбутнє, але потрібно раціонально ними користуватися. Використання цифрових технологій та гаджетів робить освітній процес динамічним та пізнавальним, але вони виконують тільки додаткову функцію і ними не треба занадто захоплюватися.

Театралізована діяльність як засіб створення позитивного психологічного клімату класного колективу

Носик Юлія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. К. Рудічева

На сучасному етапі розвитку початкової освіти в Україні одним із важливих завдань є створення передумов для всебічного гармонійного розвитку учня, здатного творчо та нестандартно мислити; вміти працювати в команді, в колективі. Одним із ефективних засобів розвитку вмінь працювати в команді, в колективі є залучення молодших школярів до театралізованої діяльності.

Питання створення позитивного психологічного клімату в учнівському колективі у своїх працях розглядали такі вчені, як І. Болдирєв, І. Іванов, Я. Коломінський, В. Куракін, А. Лутошкін, А. Макаренко, А. Петровський, Ю. Сокольников, В. Сухомлинський, Л. Уманський та інші.

Класний колектив – це соціально значуща група школярів, які об'єднані спільною метою, узгоджено діють у досягненні означеної мети та мають органи самоврядування. Головне завдання учителя початкових класів – створення позитивного психологічного клімату в колективі для успішного розвитку, навчання і виховання кожного учня.

Одним із дієвих засобів створення сприятливої атмосфери у колективі є гра, саме на цьому наголошено у концепції Нової української школи: навчання здійснюється через гру.

Гра-драматизація – один із видів театралізованої діяльності. Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Театралізована діяльність має такі види: сприймання театрального видовища; театралізована гра (спрямована на активізацію словника і зв'язного мовлення, сюжетотворення); театральна вистави (репетиції – спосіб вправлення молодших школярів у виразному мовленні; безпосередньо вистава).

В грі добровільно в учнів виникає бажання за власною ініціативою підкорятися різним вимогам. Вона озброює молодших школярів способами активного відтворення моделювання за допомогою зовнішніх, предметних дій такого змісту, якими в інших умовах немає можливості по-справжньому оволодіти.

Гра-драматизація передбачає розігрування в ролях художнього літературного твору і відтворення характерних рис його героїв із збереженням послідовності авторського сюжету, є самостійним видом театральної діяльності дітей. Вона нагадує театральну виставу, де учні виступають у ролі акторів.

Отже, гра-драматизація створює піднесений настрій і атмосферу у колективі школярів. За підтримки учителя прагнень учнів до самовиявлення у театралізованій діяльності, молодші школярі долають бар'єри в спілкуванні, вчаться висловлювати свої почуття і краще розуміти почуття інших, підтримувати один одного, працювати командою злагоджено у творчому колективі.

Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у Новій українській школі

Перк Марія

Науковий керівник – доктор філософії, викладач І. А. Небитова

Забезпечення права на здобуття освіти усіх верств населення – головна проблема сьогодення. Актуальність інклюзивної освіти пов'язана зі стрімким ростом кількості дітей з особливостями психофізичного розвитку. Вони потребують адаптації та навчання у соціумі, гуманного ставлення суспільства і спеціальних умов для повноцінного життя. З огляду на це проблеми організації інклюзивного навчання у Новій українській школі для дітей, що мають особливі освітні потреби, набувають дедалі більшої актуальності.

Протягом кількох десятиліть питання з інклюзивної освіти досліджували такі науковці як: С. Богданов, Г. Гаврюшенко, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, В. Ляшенко, Н. Найда, О. Савченко, Н. Софій, О. Столяренко, А. Шевчук, І. Ярмошук тощо. Їх наукові здобутки присвячені дослідженню проблем щодо залучення інклюзивних дітей до навчання в закладах загальної середньої освіти та адаптації в суспільстві. Вагомий внесок у розробку методик діагностики психічного розвитку в спеціальних навчальних закладах зробили такі відомі психологи як: Л. Виготський, О. Венгер, О. Запорожець, О. Киричук, Г. Костюк, Б. Корсунська, С. Максименко, Н. Морозова, В. Синьов, П. Таланчук, В. Тарасун, М. Ярмаченко тощо.

Інклюзивна освіта у нашій країні започаткована у 2016 році Мариною Порошенко. Саме тоді було створено законодавчу базу освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. Марина хоч і не ухвалює це рішення на державному рівні, але надає достатньо підтримки. Активно проводяться тренінги, видаються методичні посібники, програми навчання, впроваджуються зміни на місцевому рівні, законопроекти, які ухвалює Верховна Рада. За останні два роки в Україні відкрилося понад 516 інклюзивно-ресурсних центрів та залучено до навчання майже 12 тисяч дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна освіта – це освітні послуги, які забезпечують права на освіту та навчання за місцем проживання у закладах загальної середньої освіти дітей з вадами психофізичного розвитку. Кожна четверта школа є інклюзивною. Ідеологія без дискримінації, рівноцінне ставлення до всіх учнів, але зі створенням спеціальних умов – це і є нова українська школа. У таких закладах навчання проходить із застосуванням методик для особливих дітей. В інклюзивних класах «діти сонця» не тільки включені в освітній процес, а й навчаються бути незалежними, робити свідомий та самостійний вибір, вирішувати конфлікти. Їх навчають новим формам поведінки: бути активними, ініціативними та відкритими.

Отже, організація інклюзивних класів і груп у закладах освіти на засадах Нової української школи забезпечує доступність і рівність якості освіти для всіх учнів і виступає головним фактором у процесі ліквідації дискримінаційних підходів до навчання і виховання молодших школярів.

Ранкові зустрічі як засіб формування здатності до адекватної самооцінки учнів початкової школи

Приходько Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І. В. Гавриш

Самооцінка в дитини формується під впливом оточення та спілкування з найближчими людьми, адже саме їхня думка є найбільш цінною для дитини, через яку й формується їхнє бачення себе.

Справді, на сьогодні досить актуальним питанням є здатність формування адекватної самооцінки в учнів початкової школи.

У світовій педагогіці вивченню самооцінки присвячено велику кількість робіт видатних науковців. Теоретичні аспекти самооцінки розробляли у своїх роботах Радчук Г. К., Ратінов А. Р., Рубінштейн С. Л. та ін.

Для початку розглянемо саме поняття «самооцінка». Самооцінка – це оцінка себе, своїх умінь та навичок, її роль у спілкуванні з товаришами, а також ставлення людей до особистості. Роль самооцінки є важливою складовою характеру людини.

Розрізняють два види самооцінки: адекватна та неадекватна. Неадекватна у свою чергу поділяється на завищену та занижену. Адекватна – це самооцінка, яка дозволяє людині правильно співвідносити свої сили із завданнями різної складності.

Формування адекватної самооцінки є одним із важливих факторів розвитку особистості. Вона дає уявлення, на скільки учень готовий працювати в суспільстві та відстоювати власну думку. Окрім факторів впливу та прикладу батьків, на формування адекватної самооцінки в учнів має вплив: успішність у навчанні й ставлення вчителя до дитини.

Ми живемо в час, коли маємо вільний доступ до здобутих людством знань. Достатньо лише мати телефон з можливістю виходу до мережі інтернет, де можемо знайти багато тренінгів на цю тему. Та саме для учня початкової школи, на нашу думку, доцільніше проводити ранкові зустрічі.

Ранкова зустріч це запланований, структурований захід, який займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, де панує атмосфера піклування та відповідальності. Учителі відзначають особливу роль ранкової зустрічі і присвячують їй 20-25 хвилин на початку дня.

Під час ранкової зустрічі в учня формується здатність до адекватної самооцінки себе та своїх можливостей, адже він ділиться власними враженнями та спостереженнями. Саме на таких зустрічах учень має можливість висловити свою думку й отримати різноманітні відгуки, він навчається спокійно реагувати на позитивну чи негативну критику.

Під час проведення ранкової зустрічі слід звернути особливу увагу на роль гри у формуванні адекватної самооцінки в учнів початкової школи. На нашу думку, з учнями можна провести гру «Емоційний пантомім». Гра зміцнює самооцінку, розвиває навички спілкування та взаємодії з іншими учнями.

Отже, практика ранкових зустрічей є гарною нагодою для формування в дитини здатності до адекватної самооцінки.

Індивідуальні освітні траєкторії розвитку молодших школярів

Раїна Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т. О. Довженко

Вимоги сучасної освіти диктують нам необхідність уважного ставлення до особистості кожного учня, добору ефективних методів, форм і прийомів роботи з молодшими школярами, які мають різні освітні потреби. Так, особистісно-зорієнтоване навчання передбачає побудову індивідуальних освітніх траєкторій з урахуванням суб'єктного досвіду індивіда, його переваг і цінностей, актуалізацію особистісних функцій учня у процесі навчання. З огляду на це проблема реалізації індивідуальних освітніх траєкторій розвитку молодших школярів набуває дедалі більшої актуальності.

Питання реалізації індивідуальних освітніх траєкторій розвитку молодших школярів представлені у працях таких відомих психологів і педагогів як: Г. Абрамова, А. Адлер, Б. Ананьєв, А. Асмолов, Є. Ісаєв, В. Мерлін, Є. Рабунський, І. Резвицький, В. Слободчиков, І. Унт, Ю. Хабермас, тощо.

Опираючись на наукові здобутки дослідників, можемо сказати, що індивідуальна освітня траєкторія є цілеспрямованою освітньою програмою, яка забезпечує позицію вибору, розробку і реалізацію освітнього стандарту у процесі здійснення вчителем педагогічної підтримки для самовизначення і самореалізації молодших школярів. Індивідуальна освітня траєкторія – це маршрут, за яким кожен учень рухається в освітньому процесі. Ключовим поняттям для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії молодших школярів є побудова освітнього процесу на основі індивідуальної особистої активності кожного учня.

Слід зазначити, що на реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії впливають зовнішні і внутрішні фактори. Серед внутрішніх факторів можна виокремити особливості пізнавальної сфери, інтереси, мотиви і потреби, емоційний і фізичний стан учня. До зовнішніх факторів можна віднести будь-який вплив на учня з навколишнього середовища: поведінка вчителя і однокласників, психологічний клімат у класі, особливості власне ситуації вибору тощо.

Отже, ґрунтовний аналіз проблеми реалізації індивідуальних освітніх траєкторій розвитку молодших школярів дає підстави стверджувати, що вирішення цього питання вимагає істотної модернізації освітнього середовища. Для цього в умовах закладів загальної середньої освіти необхідно: розробити методи і прийоми, що стимулюють молодших школярів до розкриття власної індивідуальності і шанобливого ставлення до індивідуальності однокласників; розробити педагогічні методи і технології, що дозволяють учителю реалізовувати на практиці індивідуальний підхід до навчання кожної дитини в класі; забезпечити можливість для кожного учня рухатися за власною індивідуальною освітньою траєкторією, спираючись на особисту активність, власні індивідуальні інтереси і потреби, що сприятиме подальшому розвитку індивідуальності молодших школярів.

Формування рефлексивного мислення майбутнього вчителя початкової школи

Рольська Діана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент А. С. Ткачов

На сьогодні існує безліч фактів, які впливають на розвиток та формування професіоналізму вчителя. Особу увагу викликає поняття «рефлексія» у сфері професійно-педагогічної діяльності вчителя, де з виокремлених типових характеристик рефлексивної діяльності вчителя виявляють специфічні особливості. Розглядаючи та вивчаючи ці поняття, ми наближаємося до розуміння механізмів удосконалення вчителя професіоналізму.

Поняття «рефлексія» почали розглядати вітчизняні (Б. Ананьєв, Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін, С. Рубінштейн) та сучасні психологи (А. Адлер, З. Фрейд, К. Юнг), а також педагоги (В. Вульфів) та навіть методологи (М. Бахтін, В. Зінченко), оскільки саме в цих сферах професійної діяльності воно має велике значення.

Рефлексія — це процес, що включає суб'єктивне розуміння, а також дає можливості для більш критичного розгляду цінностей та наслідків, які вони можуть мати для інших людей. Рефлексивне мислення дає вчителю змогу відкривати простір для альтернативних поглядів, дозволяє їм віднайти голос інших і допомагає визнати відмінності та конфлікти, що виникають, та реагувати на них більш проактивно.

У професійному навчанні педагога рефлексивне мислення формується та розвивається під час двох методичних заходів: традиційних (семінар-практикум, семінар-брифінг, засідання методичного об'єднання) та нетрадиційних (тренінг, дебати, фестиваль діяльнісної педагогіки), а також ефективними формами є інтерактивні ігри та вправи. Рефлексія є однією з важливих джерел самовдосконалення вчителя, тому що за допомогою рефлексії вчитель не тільки прогнозує свою діяльність, але й проводить критичний аналіз та оцінює ефективність свого особистого розвитку. Опанувавши рефлексію та навчившись аналізувати власні думки, вчитель повинен використати власні рефлексивні знання та уміння у процесі пізнання дітей, а також застосувати рефлексивні механізми у взаємодії з ними.

Отже, вищевикладене дає мені можливість визначити, що рефлексію майбутнього вчителя визначено як одну із специфічних форм теоретичної і практичної діяльності педагога, що є одним з професійно важливих якостей майбутнього вчителя, яке через осмислення й аналіз власної педагогічної діяльності забезпечує його зростання та сприяє становленню власної рефлексивної позиції. Вчитель, який здатний до рефлексії, характеризується як педагог, котрий здатний продукувати, критично мислити, реалізувати власні ідеї на практиці та навчатися впродовж усього життя. Таким чином, головною метою підвищення кваліфікації майбутніх педагогів повинна стати не так заміна, як саме розвиток рефлексивних умінь вчителя, тому що від рівня та якості залежить ця зміна, що у подальшому формує не менш важливе утворення, як рефлексивну культуру.

З історії однієї школи

Саїліян Валерія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. М. Якушко

Майбутнім вчителям Нової української школи необхідні ґрунтовні знання з історії розвитку українського шкільництва, історії школи в якій навчався, тому що за всіх часів школа була моделлю суспільства, провідним інститутом виховання підростаючого покоління. Вона формує і оберігає національну культуру, невіддільна від національного ґрунту і коріння свого народу.

Зміни в житті країни, соціально-економічні реформи пред'являють нові вимоги до навчання і виховання підростаючого покоління. Нині перед школою стоїть історичне завдання – формування нового типу мислення, нової свідомості, нового розуміння людиною свого місця в суспільстві, житті. Мова йде про створення нової школи, яка б плекала творчу особистість, творила умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, піднесення її культури, духовності. Багатий досвід такої роботи накопичений школами Харківщини.

Кожен учень школу бачить по-своєму. Школа – це другий дім. Частину свого життя ми проводимо у стінах навчального закладу. Саме тут, ми находимо вірних друзів, товаришів, розвиваємося, отримуємо знання. Школа відкриває схильність до певного виду трудової діяльності.

Санаторна школа-інтернат № 9 Харківської обласної ради відкрилась 17 жовтня 1960 році. Її перша назва «Школа-інтернат №9». В 1976 році на територію інтернату переїхала школа №2, в якій навчалися діти з хворобою на ревматизм. Через декілька років була змінена назва на «Санаторна школа-інтернат для дітей з захворюванням серцево-судинної системи». З 2019 року школа має назву «Санаторна школа-інтернат №9 Харківської обласної ради». Директорами школи були: Дяконенко М.С., Чекалов К.Г., Каневський С.Б. Сьогодні школу очолює заслужений учитель України, відмінник освіти України Куліш Валентина Іванівна. В школі успішно працюють випускники різних років - Семенець А. П., Нестеренко О.О., Парахня В. В.

Багаті шкільні традиції активно підтримуються і розвиваються і в наш час. В школі діють гуртки: хореографії, вокалу, тенісу, мистецький гурток. Навчальний заклад співпрацює з обласним Палацом дитячої та юнацької творчості, співробітники якого організовують в школі роботу гуртків: юних садівників, юних лісівників, історичного краєзнавства. Учні є учасниками всеукраїнських та міжнародних конкурсів «На зустріч мрії», «Таланти третього тисячоліття». Позашкільний час активно наповнений різноманітними змаганнями, концертами, святкуваннями, виставками.

Школа активно співпрацює з Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна.

Шкільне життя надовго зберігається в нашій пам'яті. Школа — це храм науки, який ми будемо згадувати все своє життя.

Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до праці

Сергієнко Анна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Достатньо важливим завданням сучасної початкової школи є виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до праці, що спонукає учнів до повної психологічної підготовки майбутньої діяльності. Саме виховання ціннісного ставлення до трудової діяльності дає можливість високої самореалізації у суспільстві.

Усім відомо, що Україна хоче стати членом Європейського Співтовариства, що перш за все обумовлює твердження в соціальному та індивідуальному існуванні цивілізованого життя. Через це зараз існує необхідність виховувати ціннісне ставлення до трудової діяльності у молодшого покоління, яке буде жити і працювати у нашій державі. Лише за допомогою праці можливе повне задоволення як моральних, так і духовних потреб.

Питання щодо процесу виховання ціннісного ставлення до праці в учнів початкової школи досліджували такі вчені як: І. Беха, В. Бурдун, Р. Буре, А. Данієлян, В. Кішкурно, В. Сухомлинський та інші. Варто сказати, що саме І. Беха висловлював про діалектичний зв'язок між трудовою та розумовою діяльністю. З одного боку, праця – своєрідний засіб для розгортання моральної діяльності суб'єкта, а з іншого – сама моральність є необхідною передумовою успішного здійснення предметно-перетворювальної діяльності.

Ціннісне ставлення до праці – це ключова складова особистості, яка містить в собі сукупність моральних якостей необхідних для усвідомлення практичної та соціальної значущості трудової діяльності (працелюбність, охайність, співпраця, відповідальність, економність та інші).

Праця – доцільний процес, який відбувається між людиною та природою, в якому людина перетворює матеріал природи на засіб існування. Вона збагачує учнів досвідом, який розвиває інтерес до трудової діяльності.

Виховання ціннісного ставлення до праці у молодших школярів можливо із застосування різних методів та прийомів. Наприклад, під час трудової діяльності на уроках, позакласній роботі, класних годинах, бесідах, під час проведення ігор можна ставити індивідуальне або групове завдання трудового характеру учню, яке зацікавить його. Важливо не просто пропонувати учням виконувати роботу, а довести їм, що вони хочуть виконати її особисто. Після того, давати можливість робити самостійні висновки щодо користі праці.

Отже, можемо стверджувати, що праця є головним вихователем. Дуже важливо виховати в учнів ціннісне ставлення до неї, бо це є запорукою для можливого високого суспільного чи індивідуального успіху та значущості в житті.

Формування здорового способу життя учнів початкової школи

Серікова Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. О. Агаркова

Актуальність здорового способу життя викликана зростанням та зміною характеру навантажень на організм людини в зв'язку з ускладненням суспільного життя, збільшенням ризиків техногенного, екологічного, психологічного, політичного і військового характеру, що провокують негативні зрушення в стані здоров'я. Також проблема формування здорового способу життя викликана й зростанням та зміною характеру навантажень на організм дитини. За даними Міністерства охорони здоров'я, до 60 % школярів до випускних класів мають порушення органів зору, 30 % - інші хронічні захворювання. Нажаль, частка здорових дітей до кінця навчання у школі не перевищує 20 – 25 %. Дані про захворюваність дітей є одним з основних критеріїв в оцінці стану здоров'я дітей та ефективності заходів щодо його охорони й поліпшення. Отже, питання формування здорового способу життя та зміцнення здоров'я учнів стає пріоритетним напрямком розвитку освітньої системи сучасної початкової школи. Все це узгоджується з основними напрямками НУШ, в якій на одному з перших місць стоїть здоров'я учня.

Питання формування здорового способу життя школярів розглядали такі вчені, як Е. Вільчковський, Г. Воробей, А. Зубка, В. Оржеховська, Є. Приступ, С. Свириденко, М. Солопчук, В. Сухомлинський та інші. Так, В. Оржеховська доводить, що формування здорового способу життя в учнів початкової школи - це невід'ємна частина виховання дітей молодшої школи, яку потрібно формувати саме в молодшому шкільному віці, тому що в цьому віці закладається основи здорового способу життя, усвідомлення дитиною цінності та відповідальності за своє здоров'я, а саме розвиваються складові здоров'я: фізичного, морального, духовного та психічного сфер здоров'я.

Здоровий спосіб життя – спосіб життя окремої людини з метою профілактики хвороб і зміцнення здоров'я. В англ. відповідає як *Healthy lifestyle*, так й *Health promotion* (зміцнення здоров'я).

Виховання культури здоров'я та основ здорового способу життя у дітей молодшого шкільного віку здійснюється в системі оздоровчих заходів під час проведених уроків, класних годин та позакласних заходів зі спеціальної тематиці, проведенні ігор, бесід, вікторин, спеціальних здоров'язберігаючих вправ. Напр., вправи не тільки зміцнюють м'язи очей, а й покращують кровообіг, та є профілактикою короткозорості. Їх рекомендують учням робити й вдома під час виконання письмових та усних домашніх завдань, також необхідно ознайомити з такими вправами й батьків.

Отже, що наявність здоров'я у дитини є найважливішою умовою успішного засвоєння шкільних програм із загальноосвітніх предметів та професійної підготовки. Адже без здоров'я неможливо сформувати гармонійно розвинену особистість – здорову морально, психічно та фізично.

Екскурсія в початкових класах як форма організації навчального процесу

Сіроус Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Зараз 21 століття – це століття великих технологій. Дітям, які народжуються в світі технологій, набагато простіше в житті, але дуже складно в спілкуванні. Більшість дітей забувають про прогулянки на свіжому повітрі, спілкування з друзями, бо гаджети замінили абсолютно все. Сучасним дітям не вистачає живого спілкування, деякі і не знають що це таке. Тож на допомогу приходять вчителі, які на ранкових зустрічах намагаються зменшити цю глобальну проблему. Повернути живе спілкування допоможе екскурсія, прогулянки, ранкові зустрічі, флешмоб, квести, зарядка, ігри. Таким чином діти зможуть зблизитися і стати друзями один одному. Ще К. Ушинський підкреслював, що чудовий краєвид має такий великий виховний вплив на розвиток молодшої душі, що день, проведений дитиною серед гаїв і полів, вартий багатьох тижнів, проведених на навчальній лаві.

Екскурсія – це форма організації навчання, яка дозволяє проводити спостереження, а також вивчення різних предметів, явищ і процесів у природних умовах. Освітньою метою екскурсії є формування в учнів уявлень або понять про об'єкти і явища природи. На екскурсії діти розмірковують, вчаться прислухатися до думки інших дітей, роблять колективні завдання та фото. Класифікація екскурсій: *за місцем у навчальному процесі* – ввідні, поточні, узагальнюючі; *за змістом* – предметні, комплексні; *за місцем проведення* – природознавчі, виробничі, історичні, культурологічні тощо.

Екскурсії цінні тим, що на відміну від уроків у класі учні можуть сприймати природу безпосередньо різними органами чуття. Діти бачать об'єкти в природному середовищі, спостерігають взаємозв'язок рослин і ґрунту, тварин і рослин. Дії організації екскурсії :

1. Визначення цілі і завдання екскурсії
2. Вибір теми
3. Відбір літератури
4. Ознайомлення з експозиціями і фондами музеїв
5. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів
6. Складання маршруту екскурсії
7. Підготовка тексту екскурсії
8. Комплектування «портфеля екскурсовода».
9. Складання методичної розробки
10. Проведення пробного екскурсії та її затвердження.

Це дає можливість сформулювати уявлення про природу як єдине ціле. Існують певні *етапи екскурсії*: підготовка вчителя до екскурсії; підготовка учнів до екскурсії; проведення екскурсії; підсумок екскурсії.

Розвиток критичного мислення молодших школярів

Скусова Валерія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

Критичне мислення – здатність людини ставити під сумнів інформацію, що надходить, включаючи власні переконання. Багато вчених стверджують, що період активного розвитку критичного мислення молодший шкільний вік. А розпочинати навчати цього варто з перших днів перебування дитини у першому класі, або навіть з дитячого садочку. Технологія розвитку критичного мислення – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. В її основу покладено ідеї багатьох вчених таких як: Ж. Піаже, Л. Виготського та ін., щодо творчої співпраці вчителя та учня.

Основою для формування критичного мислення для учнів початкових класів, з певного віку, доступні такі мисленнєві операції, як: робити висновки, порівнювати, просуватися від конкретного до абстрактного. Важливо постійно підтримувати зворотній зв'язок з учнями. У роботі з молодшими школярами потрібно, після виконання завдання, не тільки вербально оцінювати академічні досягнення, але й обов'язково обговорити успіхи учнів у спілкуванні один з одним, запитати у них, як вони збираються діяти надалі у цьому напрямку, чітко доводити до відома учнів, що саме, як і чому буде оцінюватися наступного разу.

Навички критичного мислення для дитини необхідні у будь-яких ситуаціях, а саме: у школі, у спілкуванні з однолітками, для виконання різних завдань, для саморозвитку і т.д. Вчителі повинні прагнути змінити практику своєї роботи, щоб учні не просто запам'ятовували навчальний матеріал, а запитували, досліджували, творили, пізнавали щось нове.

Дуже часто з критичним мисленням плутають розуміння. У дитини, яка намагається зрозуміти чужу ідею, власне мислення стає пасивним, тому слід донести до учня, що він повинен самостійно оцінювати та аналізувати явища навколишньої дійсності.

Найважливіше – створювати на уроці таку ситуацію, аби дати змогу розкритися кожному учню. Для цього необхідно: зняти страх («Це просто»), дати педагогічну оцінку результату («Чудово вийшло»), надати приховану допомогу («Я вважаю, що краще почати так...»). Лише з підтримкою, любов'ю та завзятістю, можна досягти великих успіхів. Також, важливим аспектом у розвитку критичного мислення молодших школярів є зацікавленість вчителя у даній проблемі, оскільки лише тоді коли педагог буде віддаватися, то буде результат.

Навчитися критичному мисленню дуже не просто, оскільки не існує чіткого переліку кроків, щоб досягти бажаної мети, але існує ряд умов, які педагогу необхідно створити в класі, аби діти були зацікавлені і мали бажання дізнаватися щось нове та розвиватися як особистість. Таким чином підвищується успішність, рівень засвоєння знань, якість навчання, а найголовніше – підвищується мотивація дітей до навчання!

Ранкові зустрічі як засіб формування патріотичних почуттів в учнів початкової школи

Хазикова Вікторія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент А. С. Ткачов

На сучасному етапі розвитку освіти початкова школа переживає реформування. Вчителю початкових класів потрібно забезпечити створення спільноти в класі, де вони працюють, яка надає можливість учням комфортно почувати себе в оточенні однолітків. Впровадження ранкових зустрічей у освітній процес початкової школи сприяє і допомагає вивчити індивідуальність кожного учня. Ранкова зустріч розвиває в учнів навички говорити, слухати, уміння приймати вивчену інформацію.

Проблема формування патріотичних почуттів розглядалася в працях сучасних вчених: А. Алексюк, О. Вишневський, Ю. Руденко, О. Стюпін, Т. Усатенко. Розробляли ранкові зустрічі сучасні вчені і педагоги, теорію і практику розглядали С. Гончаренко, І. Зязун, О. Пехотник, С. Сісоева.

Формування патріотичних почуттів – це планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, і ставлення до Батьківщини.

Ранкові зустрічі – це захід що проводить із класом вчитель, щоб створити позитивну атмосферу у класі та на весь час перебування у школі.

Розвиток патріотичних почуттів в процесі ранкових зустрічей в учнів початкової школи – це процес взаємодії вчителя та учнів з ціллю підвищення знань про Батьківщину, рідну мову, символів.

На практиці ранкових зустрічей присвячені патріотичним почуттям можна використовувати інтерактивні форми, які дають змогу полюбити Батьківщину, рідну землю, рідну мову, це надає можливість учням розвивати світогляд, зв'язне мовлення та патріотизм.

Виховання патріотичних почуттів у молодших школярів поєднує в собі завдання пізнавального виховного змісту, необхідно враховувати наявні знання, світорозуміння, коригувати уявлення про суспільні явища і події. Для виховання патріотичних почуттів в учнів з певною інформацією потрібно впливати на їхні почуття і формувати позитивне ставлення до подій, явищ, фактів.

З метою кращого засвоєння матеріалу та активності учнів на ранкових зустрічах як засіб формування патріотичних почуттів можна використати такі інтелектуальні ігри, як «Збери візерунок» і «Добре чи погано».

Отже, ранкові зустрічі, присвячені формуванню патріотичних почуттів – це трудомісткий педагогічний процес, який спрямований на формування традицій, поваги до Батьківщини, адже в цьому віці у дитини формується патріотичні цінності і почуття гордості за країну.

Формування самостійності учнів молодшого шкільного віку

Черехапа Наталія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Самостійність учня – це умова успішного розвитку особистості, основаактивності в пізнавальній діяльності та інших сферах життя. Розвиток школяра в процесі навчання та виховання є однією із пріоритетних проблем психолого-педагогічної науки, педагогічної практики, першочергове завдання для сучасного вчителя.

Проблема розвитку самостійності в учнів початкової школи стала предметом дослідження таких психологів і педагогів, як: Х. Алчевської, Л. Аристової, Є. Голант, Т. Лубенець, А. Макаренка, С. Русової, О. Савченко, М. Савчин, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Вітчизняні та зарубіжні вчені всебічно розглядали проблему самостійності учнів молодшого шкільного віку Б. Грінченко, Р. Срода, В. Кравець, В. Тюріна, П. Вяткін та підкреслювали важливість.

Так, К. Ушинський висловив думку, яка і на сьогоднішній день є актуальною у контексті теорії і практики навчання: «Слід постійно пам'ятати, що потрібно передавати учневі не тільки ті чи інші знання, але й розвивати в ньому бажання і здатність самостійно, без вчителя, засвоювати нові знання».

Протягом усього молодшого шкільного віку дитина вчиться сама керувати своєю поведінкою та психічними процесами, бо з перших днів перебування у школі учень залишається без підтримки своїх батьків і йому потрібно самостійно керувати собою.

Виконуючи самостійно завдання з різноманітних навчальних предметів, діти шукають найкращі методи, обирають і порівнюють варіанти дій, планують їх порядок і засоби виконання. Потреба контролю та самоконтролю, саморозвитку в навчальній діяльності створюють сприятливі та комфортні умови для школярів, здатність до планування й виконання самостійних дій.

Самостійність учня – це, як правило, результат особливої системи навчання, виховання і розвитку учнів, спрямованої на формування розумової та практичної самостійності, самостійності як якості особистості дитини. Розвиток самостійності школярів визначається поступовим збільшенням обсягу самостійних домашніх завдань і їх різноманітність, застосування різних творчих робіт у поєднанні з практичними роботами.

Отже, одним із головних засобів розвитку самостійності кожного учня є диференційоване навчання яке ґрунтується на врахуванні можливостей і інтересів дітей.

Таким чином, створення у освітньому процесі умов для розвитку в учнів молодшого шкільного віку самостійності є одним з найважливіших засобів цілісного опанування школярами різноманітних наук.

Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема

Черникова Софія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. С. Філатова

Аналізуючи статистичні дані, що надає Інтернет Асоціація України, ми бачимо, що в Україні користуються Інтернет-мережею 21,6 млн. користувачів. Проникнення Інтернету складає 64,8%. Активними користувачами Інтернет мережі є діти, які практично весь свій вільний час проводять в інтернеті. Це зручний ресурс, у якому можна знайти всю потрібну інформацію, дізнатися багато цікавого та нового, знайомитися та спілкуватися з іншими людьми. Однак увага нашого дослідження зосереджена на впливі негативних явищ, із якими можуть зіштовхнутися школярі під час користування мережею Інтернет.

Теоретичні засади кібербулінгу в своїх роботах вивчали такі науковці: П. Агатсон, Л. Жук, Р. Ковальські, Є. Кулік, О. Лапа, Л. Найдьонова, В. Осадчий, О. Пігузов, І. Смірнова та інші. У дослідженнях цькування у віртуальному просторі, утиски називаються «кібербулінгом», «кіберагресією», «кіберпереслідуванням».

Кібербулінг – будь-яка форма цькування, спілкування, яке несе загрозливий характер, пригноблення людини у світі соціальних мереж, які призводять до психічних розладів та суїцидальних випадків. Кібербулінг має такі форми: образи, домагання, поширення чуток, використання фіктивного імені, розголошення особистої інформації, соціальна ізоляція, тривале домагання та переслідування, відкриті загрози фізичної розправи тощо. Наприклад, зараз на просторах Інтернет популярні ігри, які спонукають до самогубства: «Синій кит» та «Червона сова».

Кібербулінг являється формою психологічного насильства. Найчастіше жертвами саме кібербулінгу стають школярі, що позбавлені батьківського піклування та уваги, не мають емоційного зв'язку із батьками; що зазнають жорстокості від батьків, вороже сприймають світ і у реальному житті часто стають жертвами насильства і самі проявляють насильницькі дії у сторону слабших від них; що виховуються в умовах тиранії з боку батьків, і перебувають у постійній ситуації підкорення волі і неможливості виразити свою думку; що мають психо-фізичні особливості (різні форми розумової відсталості, психопатії, заяча губа, вовча паща та ін.).

Особливої актуальності сьогодні набувають заходи профілактики кібербулінгу: підтримка сім'ї, спілкування про поведінку в інтернеті, створення дружнього середовища у класі, просвітницька дія фахівців у школі з кібербезпеки, підвищення рівня безпеки інтернет-платформ. З технічної сторони такі програми потрібно блокувати, ні в якому випадку не продовжувати спілкування з особами, які пропонують асоціальні заняття.

Таким чином, вивчення кібербулінгу є дуже актуальним у зв'язку із швидким розвитком інформаційно-комунікативних технологій. Дослідження кібербулінгу в різних питаннях надасть змогу скласти ефективні профілактичні програми і програми протидії кібербулінгу.

Ранкові зустрічі як засіб патріотичного виховання учнів початкової школи

Шерстньова Яна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент. І. В. Єсьман

У «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» зазначено, що: «Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (patria) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін».

Патріотизм як основа сучасного виховання дітей включає в себе формування національної свідомості та самосвідомості, виховання любові до рідної землі. Щоб краще дітям це донести, актуальними є ранкові зустрічі. Саме ранкові зустрічі є одним із засобів патріотичного виховання учнів молодшого шкільного віку. Ранкові зустрічі дають дітям можливість брати участь в обговореннях, а вчителю – моделювати й активно розвивати у них вміння та навички ефективного спілкування. Під час таких зустрічей граються в народні ігри, співають українські пісні, виготовляють листівки, організовують виставки посуду, рушників, вишиванок, музичних народних інструментів, виокнують презентації, читають вірші українських поетів, розповідають прикмети, приказки та прислів'я, оздоблюють площинні форми посуду, одягу національними елементами.

Вивченню означеного питання присвячені наукові розвідки таких відомих вчених: Ващенко Г., Глазового П., Демченко Г., Макаренко А., Огієнко О., Сковороди Г., Сухомлинського В. та ін.

У початкових класах закладається основа національної свідомості учнів, любов до рідної землі, своєї «малої батьківщини», виховується патріотична гордість за минуле і сучасне України, любов до рідної мови, формується духовно розвинена, творча, працелюбна особистість.

Так, одним із засобів патріотичного виховання учнів початкової школи є організація, збирання та поширення інформації про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів. Слід особливо наголосити на тому, що молодші школярі повинні знати про героїчні вчинки наших захисників, громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України.

Отже, ранкова зустріч дає змогу показати дітям що вони є часткою колективу і водночас частиною більшої спільноти, що у нас час дуже важливо, також вони сприяють поглибленню знань учнів з історії та культури українського народу, його традицій.

Секція 2. Актуальні питання природничо-математичної освіти

**Використання прийомів маніпуляції з предметами
на уроках математики в 1 класі**

Войлокова Лілія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. А. Білецька

Розвиток системи початкової освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження сучасних технологій та нових методів навчання дітей. Державним стандартом початкової освіти визначено, що початкова освіта має два цикли навчання, які враховують вікові особливості розвитку та потреби дітей і дають можливість забезпечити якісне здобуття освіти. На сучасному етапі реформування освіти в Україні змінюються погляди на цілі навчання, на перший план виступає розвивальна і пізнавальна функції, нестандартність думок.

Маніпуляції з предметами – прояв рухової активності дитини, спрямований на предмети з метою їх обстеження, забави, пізнавальної діяльності.

Застосування прийомів маніпуляції з предметами на уроках математики вчать дітей спостерігати за предметами у ході їх порівняння. Вчить розрізняти колір, форму та розміри різних предметів. З перших днів у школі, першокласники на уроках математики шляхом практичних маніпуляцій з предметами засвоюють поняття «число», «кількість», «цифра», «десятькова система». За допомогою спеціально підібраного матеріалу діти мають можливість навчитися рахувати до 100 і більше, розуміють суть десяткової системи, розуміють поняття «одиниця», «десяток», «сотня», «тисяча», писати цифри і записувати числа, розрізняти склади чисел, знайомляться з процесом множення та ділення, а також вчаться розпізнавати властивості геометричних фігур та тіл, орієнтуватися в просторі та часі.

Урок математики має безмежні можливості для розвитку пізнавальних процесів учнів, тому прийом маніпуляції з предметами якнайкраще розвиває пізнавальні процеси дітей на уроках математики, дрібну моторику кисті рук.

Учитель повинен використовувати прийоми маніпуляції з числами і предметами. Демонструвати різні прийоми множення, ділення, суми та різниці на конкретних прикладах і матеріалах. Цим способом діти розвивають аналітичне мислення і вдосконалення числових навичок. Прикладом прийомів маніпуляцій з числами можуть бути: математичні ігри, робота з паличками для лічби, опис і демонстрація геометричних фігур. Освітні програми повинні передбачати освітні компоненти для вільного вибору дітей.

Отже, використання прийомів маніпуляції з предметами сприяють: формуванню в учнів компетенції, вмінню критично мислити, аналізувати свої дії, вчинки та свою діяльність, самостійно приймати рішення; підвищенню мотивації та зацікавленості у вивченні математики, розвитку математичних здібностей та логічного мислення; сприяють формуванню навичок спілкування та співпрацю з іншими однокласниками.

Технологія колективної і групової роботи на уроках дисципліни «Я досліджую світ»

Горбань Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. П. Старікова

На сьогодні актуальним у педагогічному процесі нової української школи вимальовується використання технологій і методик, що допомагають школярам формувати навички самостійного здобуття нових знань, уміння мислити, збирати необхідну інформацію, робити висновки. Одним із розповсюджених напрямів у цьому плані стає робота учнів початкової школи у групах, парах, будь-яка взаємодія з однокласниками. Колективна і групова робота – результативна сучасна технологія навчання природничої галузі, що допомагає дати молодшим школярам знання, а також налагодити спілкування учнів у класі між собою. Цю тему широко розглядали у своїх працях науковці Г. Кумаріна, В. Онищук, О. Пометун, Л. Пироженко, В. Римаренко та інші. Із практиків – Н. Ярош, метою діяльності якого стала школа, де до учнів прислухаються і вчать критично мислити, і не тільки дають знання, а і вчать застосовувати їх у житті.

Головною метою колективних і групових робіт є розвиток мислення учнів, можливість правильного трактування та обміну думок, вміння вислухати інших. Для досягнення цієї мети у моделях, які доцільно застосовувати для вивчення дисципліни «Я досліджую світ», використовуються навчальні інтерактивні технології, а саме: робота у парах, ротаційні (змінні) трійки, двачотири – всі разом, карусель, робота в малих групах.

Використовуючи групову роботу, рекомендується створювати команду з 3-5 учнів з різним рівнем успішності. У такому випадку учні зможуть обмінюватися своїми думками та ідеями, навчати один одного, дивитися на проблему з різних сторін, давати поради та разом вирішувати групові проблеми та завдання. Важливими моментами групової роботи є опрацювання змісту і подання результатів колективної діяльності. Залежно від змісту та мети навчання можливі різні варіанти організації роботи груп: «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проєкт», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Акваріум».

До колективно-групової організації навчання на уроках з курсу «Я досліджую світ» відносять: «Обговорення проблеми у загальному колі», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи – учусь», «Ажурна пилка («Мозаїка»)), «Аналіз ситуації», «Вирішення проблем», «Дерево рішень».

Колективні технології опрацювання дискусійних питань: метод «Прес», «Асоціативний куш», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Критичне мислення», «Неперервна школа думок (Неперервний ланцюжок)» та інші.

Таким чином, колективна і групова робота сприяє активізації і результативності навчання школярів, вихованню толерантних взаємин між ними, самостійності, умінню доводити та відстоювати свою точку зору, а також прислухатися до думки товаришів, культури і ведення діалогу, відповідальності за результати своєї праці.

Створення сприятливого середовища у вальдорфській школі

Дем'яненко Олеся

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. М. Іонова

У сучасному світі важливим є виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості, що можливе лише, якщо починати виховання змалечку. Прикладом успішного способу досягнення висунутої мети є вальдорфська школа, освітній процес якої орієнтований на поєднання вимог суспільства та потреб особистості в індивідуальній творчості, самовизначенні й самореалізації. Тому в розвинутих країнах світу, де суспільство поставило педагогічні питання в центр соціальних проблем, кількість вальдорфських шкіл невідомо зростає.

Для того щоб дитина почувала себе комфортно, у вальдорфській школі створюється сприятливе середовище для дитини та ефективного засвоєння нею навчального матеріалу.

Одним із головних аспектів створення такого середовища є особистість учителя. Вальдорфський учитель намагається вирішити всі педагогічні проблеми, що виникають під час освітнього процесу, з ентузіазмом ставиться до професійно-педагогічної діяльності, доброзичливий до своїх вихованців, підтримує тісний зв'язок із батьками учнів і долучає їх до виховання дитини та культурного життя школи. Вальдорфські вчителі з повагою ставляться до школярів, їхніх думок, настрою, самовираження. Окрім цього, учителі у початковій вальдорфській школі подають інформацію з використанням образної наочності, що мотивує школярів, сприяє розвитку їхнього пізнавального інтересу та засвоєнню знань, що свідчить про зацікавленість учителя результатами освітнього процесу.

Однією з особливостей вальдорфської школи є відсутність бальних оцінок, що також є важливим складником сприятливого для навчання дітей середовища, адже так учні можуть не відчувати несправедливості і нерівності відносно інших. Якщо діти не отримують оцінок, то вони не бояться висловлювати свою думку. Так вони мають право на самовираження без тиску та критики. Як наслідок діти з більшим ентузіазмом вчать, спрямовані на здобуття освіти та краще засвоєння знань, умінь, розвиток здібностей.

Третім складником створення сприятливого середовища у вальдорфській школі є орієнтованість на природний людський ритм дня, тижня, місяця, року. Дітям складно орієнтуватися в часі, тому для них важливо чітко розуміти, що їх чекає. Учні, які знають, що буде далі, більш впевнені в собі, організовані, відповідальні, концентрують свою увагу на освітньому процесі.

Отже, створення сприятливого середовища у вальдорфській школі має у своїй основі повагу та доброзичливе ставлення до дітей із боку вчителів та їхніх батьків, відсутність примусу, свободу для учнів, вираження їхніх думок, брак оцінок, що тиснуть та створюють нерівність серед дітей, чіткість та зорієнтованість навчання й виховання на дитину. Усе це позитивно впливає на якість освітнього процесу, що призводить до досягнення основної мети школи – розвиток особистості.

Формування алгоритмічного мислення учнів початкової школи

Єдіфанова Юлія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Масюк

Формування алгоритмічного мислення – важлива складова частина педагогічного процесу. Допомогти учням повною мірою проявити свої здібності, розвинути ініціативу, самостійність, творчий потенціал – одне з основних завдань сучасної школи. Реформування шкільної освіти вимагає від дітей початкової школи оволодіння інформаційно-цифровою компетентністю, складовою якої є формування алгоритмічного мислення, а саме: самостійно будувати алгоритми, планувати та моделювати майбутню діяльність, здатність мислити логічно (аналізувати, порівнювати, абстрагувати та узагальнювати).

Проблемою формування алгоритмічного мислення в учнів початкової школи займалися такі науковці, як Т. Губіна, В. Вдовенко, Г. Звенигородський, А. Копасєв, А. Кушніренко, Г. Лебедев та інші. Як зазначає Т. Губіна, алгоритмічне мислення – це так званий стиль мислення людини, що являє собою конструкції, розумові прийоми, набір способів дій необхідних для вирішення поставлених цілей в алгоритмічній формі. Процес його формування у молодших школярів полягає в: ознайомленні учнів з алгоритмами певної структури; введенні елементів навчальної алгоритмічної мови; реалізації системи вправ на виконання: відшукування помилок, відтворення, заміну, конструювання, перехід від однієї до іншої форми подання алгоритмів різної структури.

У процесі формування в учнів початкової школи алгоритмічного мислення виробляється уявлення про алгоритм та його властивості, з'ясовуються форми подання алгоритмів, забезпечується ознайомлення з основними алгоритмічними структурами. На уроках математики в учнів формуються навички складання алгоритмів, покрокового їх виконання, структурування власної діяльності. Ці уявлення та навички засвоюються учнями поступово, через виконання системи вправ, протягом усього періоду навчання математики у початковій школі.

Як підкреслює Г. Звенигородський, важливим завданням вчителя є навчити учнів початкової школи планувати структуру дій, потрібних для досягнення цілей, за допомогою фіксованого набору знань та засобів. Алгоритмічне мислення формується в учнів під час роботи над обчислювальними прийомами та сюжетними задачами. Так, під час роботи над сюжетними задачами учні навчаються опрацьовувати текст задачі, формувати її короткий запис, здійснювати розбір задачі та пошук шляхів її розв'язання, складати плану розв'язання, оформлювати запис розв'язання та відповіді, здійснювати перевірку розв'язання задачі, виконувати творчу роботу над розв'язаною задачею.

Отже, вважаємо, що уроки математики дають реальні передумови для розвитку алгоритмічного мислення учнів завдяки всій своїй системі, виключної ясності і точності своїх понять, висновків і формулювань.

Екологічне виховання учнів початкової школи

Кобець Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. В. Партола

Основним завданням сучасної початкової школи є формування екологічної компетентності молодших школярів, як підґрунтя для формування екологічного світогляду людини. Саме в молодшому шкільному віці у процесі екологічного виховання закладаються основи екологічної свідомості, практичної взаємодії з природою та світорозуміння, формуються основи ціннісних орієнтацій.

Теоретичні основи екологічного виховання учнів, з'ясування його змісту та головних компонентів мають місце в працях таких вчених, як Л. Білик, Л. Лук'янова, Г. Марченко, О. Плахотнік, Н. Пустовіт, А. Степанюк, О. Сухомлинський та інші.

Розкриємо сутність поняття «екологічне виховання та визначимо основні напрями екологічного виховання молодших школярів.

Екологічне виховання – процес постійного, систематичного і цілеспрямованого формування емоційно-морального, гуманного і дбайливого ставлення людини до природи (з закону України).

Екологічне виховання передбачає розкриття сутності світу природи - середовища перебування людини, яка повинна бути зацікавлена у збереженні цілісності, чистоти, гармонії в природі. Це передбачає вміння осмислювати екологічні явища, робити висновки про стан природи, розумно взаємодіяти з нею. Естетична краса природи сприяє формуванню моральних почуттів обов'язку і відповідальності за її збереження, спонукає до природоохоронної діяльності. Здійснюється вона на всіх етапах навчання у школі, кожному з яких, з огляду на вікові особливості школярів, властиві певна мета, завдання, методика.

У молодших школярів екологічне виховання покликане формувати перші уявлення про навколишній світ, живу і неживу природу, ставлення до природи, що виявляється в конкретній поведінці на емоційному рівні.

Напрями екологічного виховання в початковій школі: збагачення знаннями про фактори, що впливають на рівновагу в природі; формування позитивного ставлення до збереження природи; організація природоохоронної діяльності.

Результатом екологічного виховання має бути сформована екологічна культура людини, що характеризується різнобічними глибокими знаннями про навколишнє середовище (природне та соціальне), наявністю світоглядних ціннісних орієнтацій щодо природи, екологічним стилем мислення і відповідальним ставленням до природи та свого здоров'я, набуттям умінь і досвіду вирішення екологічних проблем (насамперед на місцевому та локальному рівнях), безпосередньою участю у природоохоронній роботі, передбаченням можливих негативних наслідків природоперетворювальної діяльності людини.

Формування екологічної культури молодших школярів шляхом позакласної діяльності

Липницька Таміла

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. В. Партола

За Законом України «Про освіту», статтею 12, метою освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до цивілізованої взаємодії з природою. У документі зазначені ключові компетентності, серед яких і екологічна компетентність.

Чимало науковців працювали над проблемою формування екологічної культури. Так, А. Гумбольдт, І. Зверева, А. Захлебний, Н. Лисенко, В. Максимова, І. Суравегіна та Г. Тарасенко займались розробкою основ організації, змісту та методики екологічного виховання, що є складовою поняття «екологічна культура».

Для того, щоб краще зрозуміти поняття «екологічна культура», розкриємо його складові, «екологія» і «культура».

Так, екологія – це наука, що вивчає взаємодії рослин, тварин, грибів, мікроорганізмів і вірусів між собою та довкіллям. Культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

Екологічна культура – це напрям людської діяльності та мислення, від якого залежить природне існування сучасного суспільства, його розвиток. Екологічна культура формується в процесі екологічного виховання учнів.

Серед основних засобів формування екологічної культури молодших школярів особливе місце займає позакласна діяльність. Під час якої можна використовувати різноманітні форми та методи впливу на учня, такі як тематичні вечори, тиждень екології, екскурсії, перегляд кіно або мультфільмів, ігри, вечори запитань і відповідей, присвячені природі, походи, вікторини тощо.

Особливе зацікавлення у дітей молодшого шкільного під час позакласної роботи викликає перегляд мультфільмів, наприклад, відомий на весь світ мультфільм «Валл-и». У цьому мультфільмі зображенні наслідки не розумного споживання природних ресурсів, і як наслідок забруднення та нежиттєздатність Землі. Переглядаючи відеоматеріал та обговорюючи свої думки з учителем та однолітками, діти можуть робити власні висновки, враховуючи все побачене та почуте.

Тож, формування екологічної культури є досить актуальною і важливою проблемою у сучасному вихованні дітей молодшого шкільного віку. Екологічна культура учнів формується в процесі екологічного виховання. Для дітей молодшого шкільного віку одним із засобів формування екологічної культури являється позакласна робота, під час якої можна використовувати різні форми, методи та засоби роботи з учнями, що викликають у них інтерес до проблем збереження навколишнього середовища і бажання берегти нашу Землю.

Розвиток дрібної моторики пальців рук молодших школярів під час роботи з пластичними масами

Масюта Аліна

Науковий керівник – викладач О. В. Бужин

Основою загального розвитку дітей молодшого шкільного віку та одним із показників інтелектуальної готовності дитини до школи є розвиток дрібної моторики пальців рук. У цій галузі школярі зазнають серйозних труднощів, саме тому проблемі розвитку функціонування пальців рук дітей молодшого віку приділяється особлива увага.

Багато науковців, зокрема Л. Антакова-Фоміна, А. Катаєва, Б. Пінський, вважають, що розумовий розвиток та моторика рук взаємопов'язані. Якщо в дитини спостерігаються мовленнєві або інтелектуальні відхилення, то необхідно розвивати узгодженість рук та моторику її пальців.

Дрібна моторика – це здатність дитини виконувати дрібні й точні рухи кистями та пальцями рук завдяки скоординованим діям нервової, м'язової та кісткової систем організму. Тренування рухів пальців рук покращує не лише рухові можливості дитини, а й розвиток таких процесів, як мислення, пам'ять, мовлення. Добре розвинена дрібна моторика пальців рук дозволяє дітям виконувати велику кількість різноманітних дій і процесів.

Важливу роль у розвитку дрібної моторики пальців рук молодших школярів відіграє робота з пластичними масами, зокрема з пластиліном, глиною, солоним тістом. Такі заняття надають великих змог для розвитку й навчання дітей.

Розвитку дрібної моторики рук молодших школярів сприяє використання однієї з технік роботи з пластиліном – пластилінографії, принцип якої полягає у створенні з пластиліну картин із зображенням більш-менш опуклих, напівоб'ємних об'єктів на горизонтальній поверхні. Така діяльність вимагає особливої точності та гнучкості, адже потребує слідування раніше вигаданого ескізу, уважності та акуратності у виконанні дрібних деталей.

Відповідно до навчальної програми початкової освіти молодші школярі освоюють традиційні види ліплення: предметне, сюжетне, декоративне. Основними завданнями навчання дітей ліпленню є: формування навичок роботи з пластиліном, освоєння прийомів ліплення (розкочування пальцями чи долонями, прищипування, відтягування або скочування, вдавлювання, загладжування, згинання в кільце чи іншу фігуру) і створення за їхньою допомогою сюжетних картин, навчання вмінню орієнтуватися на аркуші паперу, розвиток дрібної моторики, координації рухів рук, окоміру. Така ручна праця сприяє розвитку сенсомоторики в дітей – узгодженість у роботі очей і рук, гнучкості й точності у виконанні дій.

Отже, головна мета роботи з пластичними масами полягає в розвитку дрібної моторики дітей молодшого шкільного віку. Саме від рівня розвитку м'язів руки та дрібної моторики пальців рук залежить інтелектуальна готовність дитини до школи, розвиток мовлення та успіх у подальшому опануванні письма.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театралізації

Нікітіна Анна

Науковий керівник – викладач О. В. Бужин

Виявлення та розвиток творчого потенціалу особистості кожної дитини є одним із пріоритетних напрямів сучасної педагогіки. Саме тому пошуку перспективних підходів до вирішення проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів приділяється все більше уваги.

Вітчизняні педагоги й психологи (Л.А. Венгер, Н.О. Ветлугіна, Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, Д.Б. Кабалевський, М.М. Подд'яков, Б.М. Теплов та ін.) аналізують творчість як самоцінність дитини та її особистісну якість, а також природну діяльність, необхідну для розвитку здібностей кожної дитини.

У вирішенні проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів важливу роль відіграє використання театралізованої діяльності та створення сприятливих умов для її ефективної організації. Театральне мистецтво є синтетичним видом, що поєднує музику, танець, спів, художнє читання, хореографію та інші види мистецтва.

Відомі вітчизняні науковці, зокрема Л.С. Виготський, Н.О. Ветлугіна, О.П. Єршова, вважають театралізацію засобом розвитку загальної універсальної здатності особистості до творчості, виховання високих моральних, культурних і соціокультурних якостей особистості дитини.

Залучення дитини до дитячої театралізованої діяльності створює величезні можливості для розвитку її творчості, а саме: дозволяє створювати ситуацію успіху, ситуацію імпровізаційної дії, сприяє творчому самовираженню, дозволяючи кожній дитині відчувати себе успішним учасником діяльності; дозволяє кожному учню виражати власні почуття, не зважаючи на оцінку та порівняння; забезпечує цілісність і глибину впливу, що містить словесну, ритмічну, музичну та ігрову діяльність; створює атмосферу колективного естетичного переживання, що є значущим чинником успішності, забезпечуючи сприятливе емоційне тло.

Театралізована діяльність учить дітей бути творчими, здатними до сприйняття новизни, умінню імпровізувати, здатними до прямого спілкування з іншими людьми. Беручи участь у театралізованій грі, дитина приміряє на себе певну роль, образ різних ігрових персонажів, що дає відчуття емоційної єдності з ними, дозволяє реалізовувати й висловлювати власні почуття, виявляючи та збагачуючи свій емоційно-чуттєвий досвід.

Отже, театральна діяльність є сприятливим середовищем для розвитку творчих здібностей молодших школярів, оскільки в ній особливо проявляються різні сторони розвитку дитини. Театралізація розвиває особистість дитини, прищеплює стійкий інтерес до літератури, музики, театру, удосконалює навички втілювати в грі певні переживання, спонукає до мислення, створення нових образів.

Шляхи інтеграції змісту початкової освіти

Онопрієнко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. І. Титаренко

Одним з завдань Нової української школи є формування у молодших школярів цілісного уявлення про світ, що можливо за умов інтегрованого підходу до навчання. Наукові дослідження освітнього процесу початкової ланки свідчать про наявність елементів інтеграції у різних складових освітнього процесу, а саме у змісті, формах і методах навчання. Очевидно, що реконструкція методології навчання включає безліч методів застосування консолідованих навчальних матеріалів або інтегрованих структур.

В системі початкової освіти інтеграція розглядається і як створення у учнів цілісної картини світу, і як знаходження загальної основи зближення предметних знань, і як результат розвитку учнів. Інтеграція змісту в навчанні – це процес встановлення зв'язків між структурними компонентами змісту в конкретній системі навчання. Інтеграція, як система, що веде до кількісних і якісних змін, має свої рівні, а саме внутрішньопредметний, міжпредметний та позапредметний (Т.Г. Браже, С.Г. Шпильова). Інтеграція змісту початкової освіти чітко відстежується в синтезі структурних компонентів на двох рівнях: внутрішньопредметному та міжпредметному.

До рівня внутрішньопредметної інтеграції відносять: навчання грамоті (навчання читанню та письму), математика (арифметичний, геометричний та алгебраїчний матеріал), природознавство (основи ботаніки, зоології, географії, астрономії, екології).

На міжпредметному рівні процес інтеграції за змістом в початковій школі відбувається завдяки створенню інтегрованих курсів. Зміст, структура та спосіб організації навчальної діяльності в програмі початкової школи дуже різноманітні. Тому вчителі застосували комплексний тематичний підхід при розробці таких курсів, як математика та «Я і Україна», українська мова та «Я і Україна». Механізмами інтеграції на цих курсах є загальноосвітні навички та вміння; логічні операції, міждисциплінарні зв'язки та інтелектуальні вміння (аналіз, синтез, порівняння); загальні методи та подібні методи, що використовуються на кожному етапі виконання курсу. На таких курсах набуття нових знань та закріплення набутих навичок роботи стають основними, тим самим сприяючи загальному та гармонійному розвитку молодших школярів.

Інтегроване навчання молодших школярів за формою – це інтегровані уроки, інтегровані дні, інтегровані тижні.

Ці форми освітнього процесу передбачають проведення серії уроків, які розкривають загальну ідею чи проблему. При цьому міжпредметна інтеграція може тісно сполучатися з внутрішньопредметною інтеграцією, утворюючи єдине наукове поле. Внутрішньопредметна інтеграція спрямована перш за все на «спресовування» матеріалу в великі блоки.

Отже, основними шляхами інтеграції змісту початкової освіти є внутрішньопредметна та міжпредметна інтеграція, яка здійснюється за умов впровадження у освітній процес інтегрованих курсів, уроків, днів та тижнів.

До проблеми вдосконалення математичної підготовки учнів початкової школи

Островка Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Масюк

Проблема вдосконалення математичної підготовки учнів є однією з найбільш актуальних проблем сучасної початкової школи. Користь навчання математики в початковій школі полягає у тому, що вона розвиває мислення та логіку в учнів, а цінність сучасного уроку математики полягає в тому, що учень має стати його центральною фігурою.

Як зазначав Д. І. Писарєв, «математика не тільки підготує учня до вивчення природничих наук, вона не тільки навчить його мислити правильно і послідовно, вона ще, крім того, виховає з нього безстрашного працівника, для якого праця і нудьга стають двома поняттями, що взаємно виключаються одне одним». Це дає змогу вже в ранньому віці зрозуміти, що математика - це не нудьга, а цікава гра, в яку ми будемо грати протягом всього життя.

Математика як предмет природничого циклу призначена формувати світогляд і компетентності, яких потребує сучасне життя. Вона має бути важливим джерелом знань про навколишній світ, основою науково-технічного прогресу, економічного зростання. Цим визначається освітнє та виховне значення математики як обов'язкового навчального предмета у школі. Забезпечення належного рівня математичної освіти потребує нині особливої організації та нових підходів до навчання математики. Роль початкової школи у вирішенні такого важливого завдання особлива і відповідальна. Адже математика в початкових класах є складовою частиною в системі безперервної математичної освіти, яка узгоджується з дошкільною та базовою освітою, є її фундаментом.

Як показує практика, сучасний урок математики – це складне педагогічне явище, витвір учителя, де учні демонструють свої знання, уміння та навички. Ефективним він буде тоді, коли в ньому будуть присутні глибокі теоретичні знання, ретельна підготовка, творчий підхід учителя. Саме фантазія та творчий підхід вчителя до підготовки та проведення уроку математики допомагає дітям краще засвоїти та запам'ятати матеріал.

Сучасний урок математики відрізняється використанням інтерактивних методів та прийомів, як-от: навчальна дискусія, «Мозковий штурм», ділові та рольові ігри, «Відкрите запитання», відео-обговорення тощо. Дитина не може розвиватися під час пасивного сприйняття навчального матеріалу. Саме власна дія може стати основою формування в майбутньому її самостійності. Таким чином, освітнє завдання навчання математики полягає в організації умов, що провокують дитячу дію.

Отже, на вдосконалення математичної підготовки учнів початкової школи, впливає ряд умов та особливостей проведення сучасного уроку математики, а завдання вчителя – «занурити» дитину у предмет – «у світ чисел й математичних понять», зацікавити, зосередити її увагу шляхом використання активних та інтерактивних методів навчання.

Формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів початкової школи

Павленко Богдана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. І. Титаренко

Інформаційне суспільство ставить завданням перед школою сформувати в учнів бажання і вміння вчитися, використовуючи для цього джерела інформації, щоб одержати шляхи вирішення їхніх проблем. Як зазначається у Державному стандарті, метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. О.Я. Савченко розглядає вміння вчитися як ключову компетентність. На її думку, «вміє вчитися той учень, який: сам визначає мету діяльності або приймає поставлену вчителем; виявляє зацікавленість у навчанні та докладає вольових зусиль; організовує свою працю для досягнення результату; відбирає або знаходить відповідні знання; усвідомлює свою діяльність і прагне її вдосконалювати; має вміння і навички самоконтролю та самооцінки». Отже, володіє загальнонавчальними уміннями і навичками.

Проблема формування загальнонавчальних умінь і навичок знайшла своє відображення в педагогічній теорії і практиці. У дидактиці є різні підходи до їх класифікації. На нашу думку, найбільш повна класифікація запропонована О.Я. Савченко. Вона виділяє чотири групи умінь, а саме: *організаційні, загальномовленнєві, загальнопізнавальні, контрольні-оцінні*. Авторкою розроблено зміст кожної групи для кожного року навчання. Так, наприклад, у 4 класі учні повинні дотримуватися режиму пізнавальної діяльності працювати швидко і зосереджено; планувати роботу на день; користуватися довідниковою літературою; розподіляти час на виконання роботи; приступати до виконання роботи після її обдумування; тримати в порядку робоче місце та навчальне приладдя (*організаційні уміння*); оцінювати якість навчальної роботи; здійснювати взаємоперевірку; контролювати послідовність роботи за самостійно складеним планом; визначати, які судження завжди правильні, а які за певних умов чи завжди неправильні; знаходити і виправляти фактичні, логічні і стилістичні помилки; використовувати засвоєнні способи перевірки різних дій; уміти визначати «помилко-небезпечні» місця та попереджати помилки (*контрольні-оцінні уміння*).

Отже, формування загальнонавчальних умінь – це неодмінна умова повноцінного навчання учнів. Процес формування має міжпредметний характер, у ньому органічно взаємодіють змістова мотиваційна та процесуальна сторони.

Початкова освіта як фундамент в реалізації екологічного вектору країни

Разгуляева Дар'я

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Смолянчук

Актуальність екологічних проблем у сучасному світі не викликає ніяких заперечень. Причиною цього явища стали домінування споживацького ставлення до природних ресурсів, антропогенний чинник, який демонструє егоїстичне відношення, що призводить до катастроф та погіршення здоров'я населення. Стан природного середовища окремої держави, безпосередньо залежить від громадян країни, в який вони проживають. Однак, не усі свідомо прагнуть до збереження і покращення природних ресурсів, а навпаки не зважають на існуючі проблеми, нехтують елементарними правилами та порадами, навмисне знищують природу.

Початкова освіта це перший крок до формування екологічної свідомості та культури. Ще В. О. Сухомлинський казав, що природа знаходиться в основі дитячого мислення, творчості та у сприйнятті світу. Саме молодший вік – це ідеальна можливість закладання фундаментальних знань задля реалізації екологічного вектору. Наразі – формування екологічної компетентності одне з найважливіших завдань учителів початкової школи. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що формування саме екологічної компетентності передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, правильного використання природних ресурсів, розуміючи велику роль збереження навколишнього природного середовища для сталого розвитку суспільства.

У 2020- 2021 навчальному році шкільною програмою передбачено такі предмети як “Я досліджую світ”(«Я пізнаю світ») у 1-3х класах та “Природознавство”, “Я у світі” у 4х класах, які пробуджують у дитині інтерес до природи, вчать дбайливо до неї ставитися, формують екологічну свідомість. Дослідження навколишнього світу, вивчення різних середовищ існування, взаємозв'язків в природі, аналіз впливу негативних вчинків людей на екосистему, усвідомлення існування екологічних проблем, знання та принципів поведінки учня у природному середовищі та вміння знаходити гармонійні стосунки з природою – це ті фундаментальні знання, які дає дитині початкова школа, щоб виховати свідомого учня, який надалі буде мати мотивацію вивчати, зберігати, покращувати навколишнє середовище та стане прикладом для інших.

Отже, формування екологічної компетентності молодших школярів це першочергова можливість закласти у дитину фундамент знань та мотивацію бути відповідальним за свої дії. Наразі саме у початковій школі формується нове покоління з оновленою екологічною етикою, сучасним поглядом на життя чистому навколишньому середовищі та екологічною відповідальністю.

Шляхи формування мотивації пізнавальної діяльності на уроках математики у початковій школі

Сергієнко Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. А. Білецька

У сучасних умовах розвитку суспільства на перший план постає потреба забезпечення належної якості математичної підготовки учнів. Це обумовлено насамперед тим, що все більше спеціальностей потребують високого рівня математичних знань, умінь і навичок. Сьогодні найбільш гострі проблеми в освіті пов'язані з недостатньою мотивацією в учнів до вивчення математики, зокрема у початковій школі. Тому одним з головних завдань сучасної школи є підвищення рівня сформованості рівня мотивації пізнавальної діяльності в учнів початкової школи.

Проблему мотивації на уроках математики досліджували такі вчені, як Л. І. Єгорова, І. Підласий, В. В. Нікітін, Е. Н. Фінкельштейн та інші.

Сьогодні педагоги відмічають значне зниження інтересу і низьку мотивацію учнів до навчання. Формування мотивації навчання є важливим чинником успішного вирішення завдань гуманітарної освіти, спрямованої на загальне піднесення духовності, виховання української ментальності.

Мотивація – це найважливіший компонент структури навчання, процес керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість. Для формування мотивації пізнавальної діяльності потрібні середовище, що стимулює, і цілеспрямований вплив через систему педагогічних прийомів.

Серед шляхів формування мотивації навчальної діяльності на уроках математики можна виділити такі: створення проблемних ситуацій під час вивчення теоретичних питань та розв'язування задач; розв'язування учнями логічних задач та завдань, що передбачають застосування на практиці; розв'язування цікавих задач, зокрема головоломок, ребусів, задач-жартів і задач-загадок; використання прийомів маніпуляції з предметами; організація змагань в ігровій формі з використанням комп'ютерних технологій; позакласна робота з широким використанням предметних розваг та ін.

Особлива увага зосереджується на системі мотивів та мотивації навчальної діяльності молодших школярів. Найбільш цінною є пізнавальна мотивація, також велику роль відіграють мотивація досягнення успіху, мотивація престижу, мотивація уникнення невдачі. Завдання та задачі для уроку вчителю слід добирати з елементами новизни та непередбачуваності, що сприятиме формуванню внутрішнього інтересу під час виконання; звертати увагу на відповідність віковим особливостям дітей, оптимальний рівень складності; наповнювати зміст навчання цікавим, особистісно значущим матеріалом.

Отже, для формування пізнавальної активності учнів молодших класів необхідною умовою є позитивна мотивація, яка в навчанні виступає як пізнавальний інтерес, слугує для них джерелом отримання нової інформації та осмислення її, розвитку мовлення та самостійного розуміння матеріалу.

Уроки дизайну та технологій як засіб розвитку учня початкової школи

Сиволапова Євгенія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н. М. Смолянчук

Відповідно до реформи Нової української школи (2017р.) передбачано суттєві зміни у системі початкової школи, щоб максимально врахувати фізичні, психологічні, розумові здібності дитини кожної вікової групи.

Однією з таких є введення інтегрованого навчального предмету "Дизайн та технології", який з'явився у типовій освітній програмі НУШ у 2019 році. Згідно з Державним стандартом початкової освіти (2019р.), він реалізовує освітню гаузь «Технології».

Метою цієї галузі є формування та розвиток в учнів основних компетентностей для реалізації їхнього творчого потенціалу й соціалізації в суспільстві. Технологічна освіта розвиває творчі, пізнавальні здібності, абстрактне мислення та естетичні смаки завдяки унікальній предметно-практичній діяльності, а також відіграє важливу роль у формуванні світогляду та розвитку психічного й фізичного здоров'я школярів.

Жоден предмет не дає можливості для такого розмаїття рухів пальцями, кистю руки, як ручна праця. Давно встановлено, що активні фізичні дії пальцями благотворно впливають на весь організм: приблизно третина мозкових центрів, відповідальних за рух, безпосередньо пов'язана з руками.

Розумовий розвиток на уроках Дизайн та технології обумовлений тим, що в його основі лежить практична діяльність дитини в поєднанні з розумовою діяльністю, що особливо актуально в молодшому шкільному віці. Заняття ручною працею дозволяють проявити себе дітям з особливостями інтелекту, які потрібні на інших навчальних предметах. Заняття дітей на уроках самостійною продуктивною діяльністю, завдяки якій учні можуть реалізувати свої вміння, створюють унікальну основу для самореалізації особистості. Особливе значення на цих уроках надається художній діяльності як ефективному засобу розвитку уяви й естетичних почуттів дітей.

Уроки Дизайн та технології мають на меті безпосередню підготовку до життя через навчання поширеним ручним навичкам, що привчають до майбутніх хатніх справ чи певної професійної діяльності. Учні розвивають мислення, концентрують увагу, координують свої дії, оволодівають технологіями обробки різних матеріалів, набувають досвіду раціонального використання вторинних матеріалів.

Таким чином, на цих уроках відбувається розвиток усіх без винятку психічних процесів, розвивається естетичний смак, посидючість, інтерес, відбувається загальнокультурний розвиток учнів. Реалізація навчального предмету «Дизайн та технології» відповідно до типової освітньої програми початкової школи дозволяє реалізовувати всебічний розвиток кожної дитини.

Особливості початкової математичної освіти вальдорфських школярів

Сотнік Єлизавета

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. М. Іонова

Поточний, 2020/2021 навчальний рік, оголошено Роком математичної освіти в Україні, що передбачає впровадження в навчання сучасних практико-орієнтованих засад, створення умов для формування та розвитку математичної компетентності учнів з урахуванням кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду. Це спонукає науковців, педагогів-практиків до ґрунтовного аналізу та творчого використання досвіду шкіл, освітня діяльність яких забезпечує ефективне оволодіння школярами математичними знаннями й навичками.

Особливо цінним у цій площині є вивчення надбань вальдорфської школи, побудова педагогічного процесу якої дозволяє особистості набуті розвинені математично-природничі, науково-дослідницькі та творчі здібності.

З'ясовано, що цілі математичної освіти вальдорфських школярів умовно поділяються на: навчальні (пов'язані з оволодінням системою математичних знань і вмінь, необхідних як для повсякденного життя, так і для вивчення інших предметів; виробкою уявлень про ідеї та методи математики як науки, їх роль у діяльності людини) та розвивальні (орієнтовані на розвиток цілісної природи дитини, її інтелектуальних, емоційних і вольових якостей).

Побудова процесу навчання на звертанні до цілісної природи людини передбачає: тісну взаємодію та інтеграцію математики з іншими навчальними дисциплінами (краєзнавство, природознавство, історія, музика тощо); ритмічну організацію освітнього процесу та викладання математики методом «епох» (циклами «поринання»); використання диференційованих завдань з урахуванням темпераментів учнів, спрямоване на вирівнювання збоченостей і сплесків темпераментів школярів. Специфікою математичної освіти вальдорфських школярів є також чітке співвіднесення педагогічного процесу з особливостями вікового розвитку дитини.

Характерною особливістю вальдорфської математичної освіти школярів є те, що у вальдорфській школі, порівняно з традиційною школою, просуваються значно швидше: уже в першому класі вводяться чотири основні арифметичні операції, причому одночасно. Це, з одного боку, наочно показує школярам протилежності операцій «додавання – віднімання» та «множення – ділення», а також спорідненість «додавання – множення» та «віднімання – ділення».

Загалом початкова вальдорфська математична освіта, ідучи назустріч дитині, характеризується також такими основними моментами: формування уявлень про числа та операції над ними як органічного породження певної цілісності, що позитивно впливає на моральність, помірність, стриманість дитини; пріоритет «чистої» лічби та наявність значної кількості ритмічних вправ, що тісно пов'язані з життєвими функціями дитини та забезпечують поступовий перехід до впевненого та вмілого оволодіння учнями арифметичними операціями.

Спостереження як метод пізнання природи у процесі проведення екскурсій у курсі «Я досліджую світ»

Трофімова Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л. П. Старікова

Спостереження як метод пізнання цілісної картини навколишньої дійсності відіграє провідну роль у формуванні правильних початкових уявлень і понять молодших школярів, на основі яких робляться більш складні теоретичні побудови. Ведення спостережень за об'єктами, процесами та явищами природи має великий вплив на формування різних здібностей школярів, їх розвиток і становлення як особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що питаннями організації спостережень під час проведення екскурсій у природу займалися такі дослідники як Л. Бахарева, Т. Богданець, Л. Боровська, В. Герасимов, О. Прохорова, Н. Смолянчук, В. Тарасов, А. Холомкіна та інші.

У процесі спостережень формується дуже важлива якість особистості – вміння спостерігати, тобто вміння помічати в предметах і явищах істотне, часто малопомітне, що не виділяється з навколишнього світу. Формування спостережливості у учнів початкової школи відбувається не тільки в межах вивчення природи. Теоретично формувати спостережливість прекрасно можна на уроках математики, української мови, малювання, технології, але пріоритет належить все ж урокам курсу «Я досліджую світ». Тут все припускає розвитку спостережливості – екскурсії в природу, спостереження у неживій і живій природі, досліді з визначення властивостей будь-яких об'єктів і явищ.

Але на практиці бачимо, що вчителі не завжди приділяють належної уваги з формування вміння спостерігати у дітей. У них часом немає умов для спостережень у природі у зв'язку із завантаженістю, іноді часу на проведення постійних спостережень. Це вказує на те, що необхідно розробити поетапну цілеспрямовану роботу учнів у ході природничих екскурсій, що спонукала б до розумової діяльності та спеціально навчала прийомам спостереження об'єктів, щоб затримати на деякий час увагу, повніше відобразити їх образ. Для цього пропонуємо застосовувати такі методики: опис реального об'єкта; знаходження деталей, яких бракувало на двох малюнках; визначення тварин за контурами; у процесі спостереження під час екскурсій пропонувати питання: що це за об'єкт? де зустрічається у природі? з ким пов'язаний у природі? що відчув при зустрічі з ним? чи потребує допомоги людини?

Таким чином, екскурсії з курсу «Я досліджую світ» надають молодшим школярам самостійність у спостереженні об'єктів природи, стимулюють їхню розумову і творчу пізнавальну діяльність при виконанні навчальних завдань, мають значення для розвитку естетичних почуттів, оскільки екскурсії привертають їхню увагу до краси рідної природи, багатства фарб, звуків, краси форм та ароматів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні особливостей формування спостережливості, уважності молодших школярів, визначенню показників рівня сформованості вміння спостерігати.

Секція 3. Актуальні питання філологічної освіти

Лічилки в середовищі сучасних молодших школярів

Бондар Вікторія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Одним із показників комунікабельності дитини є вміння грати в колективні ігри, які зазвичай починаються з використання лічилки. Отже, знання лічилок може свідчити про вміння грати і спілкуватися з іншими людьми. Лічилки – жанр дитячого фольклору, невеликий віршований твір, яким визначається роль і місце в колективній грі кожного учасника, «ігрова прелюдія». Цей жанр досліджували фольклористи (А.Баранцев, Г.Барташевич, Г.С. Виноградов, Г.В. Довженко, О.І. Капіца, М.В. Красноженова, М.Н. Мельников), літературознавці (П.А. Бесонов, О.Б. Каневська, С.В. Щербак). На використання лічилок звертають увагу укладачі підручників з читання для початкової школи та методисти. Завдання наукової роботи – зібрати матеріал, який дозволить визначити особливості функціонування лічилок в сучасному дитячому середовищі. З цією метою були опитані учні 1 та 4 класів (загальна кількість респондентів – 17), які навчаються у школі Харківської області. Під час бесіди учні не чули відповідей один одного.

Аналіз результатів опитування дозволив дійти таких висновків:

- більшість першокласників не тільки не знають лічилок, вони не знайомі із таким поняттям, отже, не використовують у грі;
- кожен другий (47% опитаних) розповів одну й ту ж лічилку: *«Ехал Лунтик на тележке,/ Раздавал он всем орешки, /Кому два, кому три, / Дирижером будешь ты»*. Тільки один респондент розповів «довгий» варіант цієї лічилки: *«Ехал Лунтик на тележке/ Продавал он всем орешки: / Кому - два, кому - три, Дирижером будешь ты./ Дирижером не хочу,/ На ракете улечу./ А ракета не моя,/ а чужого короля./ А король на фабрике/ делает кораблики./ А кораблики уплыли,/ паруса свои забыли»*;
- 6% дітей розповіли інші лічилки, а саме: 1) *Один, два, три, четыре! /Кошку грамоте учили — /Не считает, не пишет,/А за мышками скакать*; 2) *Раз, два, три, четыре, пять —/Надо дырки посчитать./Если в сыре много дыр,/Значит, вкусным будет сыр*. 3) *Кот сибирский, кот лохматый/Учит деточек считать,/Ну-ка, детки, по команде:/Раз, два, три, четыре, пять!* 4) *Раз, два, три, четыре, пять, /Шесть, семь, восемь, девять, десять./Надо, надо,/надо спать и не надо куролесить./Кто не спит, Тот выйдет вон!/Кто уснул, Увидит сон!* 5) *Раз, два, три, четыре, пять,/Вышел зайчик погулять./Вдруг охотник выбегает,/Прямо в зайчика стреляет./Пиф – паф! Ой-ой-ой!/Умирает зайчик мой./Привезли его в больницу,/Он украл там рукавицу, Привезли его в палату,/Он украл там шоколадку./Привезли его на крышу,/Он украл там дядю Мишу./Привезли его домой,/Оказался он живой!*

Отже, в сучасному дитячому середовищі зменшується використання ігрових жанрів фольклору (лічилок). Можна відмітити деякий вплив літературних форм лічилок, однак він несуттєвий.

Проблеми формування орфографічної грамотності в учнів початкової школи

Єлагіна Олександра

Науковий керівник — кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Коваленко

Основним завданням початкової школи є ознайомити учнів із системою загальноприйнятих способів передачі звукової мови на письмі, довести необхідність практичного володіння орфографією, сформувати сталі орфографічні вміння й навички. Останнє завдання є найважливішим і найскладнішим, бо саме в молодшому шкільному віці в процесі навчання закладаються основи орфографічної грамотності.

Питанням формування в молодших школярів орфографічної навички присвячено роботи таких українських учених, як М. Вашуленко, П. Жедек, С. Олійник, М. Пентиліук, К. Пономарьова, О. Прищепа, І. Хом'як, О. Хорошковська та ін.

Як свідчать наукові дослідження, процес набуття учнями правописних навичок є надзвичайно складним і довготривалим. Він залежить від розвитку цілої низки умінь, серед яких виділяють уміння знаходити орфограми, визначати їх тип і пов'язувати з відповідним правилом правопису, уміння застосовувати потрібне правило і здійснювати орфографічний самоконтроль. Складність цього процесу зумовлює виникнення в учнів початкових класів значних труднощів в опануванні орфографічної навички.

З метою вивчення рівня сформованості правописних навичок в учнів 4 класу нами було проведено контрольний диктант, аналіз якого дозволив визначити типові помилок і можливі причин їх виникнення:

- помилки в позначенні звуків буквами, пов'язані з недостатнім рівнем розвитку орфоепічних навичок (крашчих, кражчих, українська, творчість); позначення подовженого звука однією літерою (житя, письменик, захоплення, збереження);
- помилки в позначенні звуків буквами, пов'язані з недостатнім розвитком умінь помічати орфограми (бесцінний, відкревається);
- помилки, зумовлені недостатнім володінням правилами переносу слів (рі-дна, важливі-сть, нео-бхідно);
- помилки, пов'язані з відсутністю навички каліграфічного письма.

Таким чином, здійснене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що для учнів четвертого класу типовими є такі види орфографічних помилок:

- фонетико-графічні;
- орфографічні;
- суто графічні.

Їх усунення можливе за умови удосконалення орфоепічних умінь, навичок каліграфічного письма, виконання спеціальних вправ на списування, використання різних видів навчальних диктантів, а також чітко організованої систематичної роботи над орфографічними помилками.

Особливості навчання молодших школярів писати есе на уроках української мови

Клокова Єлизавета

Науковий керівник – викладач Г. В. Левандовська

Одним з головних форм письмових робіт Нової української школи є написання есе. Саме ця форма завдань для школярів молодших класів сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності, підвищенню інтересу до навчального предмета та розвитку особистості.

У науковій і методичній літературі «есе – це невеликий за обсягом прозовий твір довільної форми, що розкриває власне міркування з конкретного приводу або питання». Навчання молодших школярів писати есе є актуальною темою на сьогодні, тому що розвиток писемного мовлення сучасних школярів є необхідною запорукою формування особистості.

Аналіз методичної та наукової літератури показав, що проблемами методики розвитку писемного мовлення займалися такі науковці, як Л. Кайда, Л. Роєнко, М.С.Вашуленко, С.О.Караман та інші. Але ця тема є не достатньо розробленою і потребує подальшого вивчення та впровадження у систему роботи початкової школи.

Для молодших школярів написання есе – це розвиток, як творчого так і розумового інтелекту, який дає змогу навчити зосереджуватися на основній ідеї, виділяти головні зв'язки, аргументувати висновки. Ефективними засобами навчити писати есе в початковій школі є вибір цікавої теми, усне обговорювання, наведення прикладів подібних робіт, а також пояснення структури та визначення чіткого плану. Під час написання есе вчитель повинен слідкувати за емоційним станом школярів, витриманою структурою есе, та часом написання. Учням, яким була незрозуміла тема, або правила написання, вчитель повинен особисто пояснити ще раз. Вчитель може спостерігати, з чим в школярів виникають проблеми, щоб наступного разу звернути увагу при написанні есе.

Нами було проведено декілька уроків розвитку мовлення учнів 3-4 класів Харківської школи №26. На цих уроках дітям було запропоновано написати невеличке есе на тему «Якими будуть гаджети через двадцять років?». Дітям було запропоновано план написання есе, проведено бесіди за змістом та словникову роботу. Аналіз дитячих робіт показав, що така робота є ефективною та цікавою для дітей, учні не бояться висловлювати власні думки, намагаються використовувати цитати відомих людей та розвивають своє мовлення.

Отже, навчання молодших школярів писати есе – це важлива складова розвитку учнів Нової української школи, в якій важливим фактором є пояснення вчителя, та вираження власних думок школярів, за структурою написання есе. Завдяки цій формі школярі розвивають самостійне творче і письмове мислення. А також, це дозволяє використовувати поняття, ілюструвати досвід відповідними прикладами, аргументувати та грамотно формулювати свої власні думки.

Інтерферентні лексичні помилки в мовленні молодших школярів

Лобода Анжеліка

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ю. М. Тельпуховська

Якість культури мовлення – важливий показник сформованості мовлення людини, показник не тільки її загального розвитку, начитаності, але й духовної культури.

Формування норм мовлення в молодших школярів є актуальним завданням початкової школи, адже, як вважають методисти, помилки легше попередити, ніж потім проводити спеціальну роботу щодо їх виправлення.

В умовах українсько-російської двомовності ця методична проблема стає ще більш актуальною через інтерферентний вплив однієї мови на іншу, коли учні, змішуючи дві мови, припускаються численних помилок, викликаних відмінностями цих мов.

Інтерференція – це негативний вплив однієї мови на іншу. Найбільше інтерференція в усному мовленні проявляється на лексичному рівні, призводячи до небажаного мовленнєвого явища, що називається «суржи́ком».

Лексична інтерференція – це відхилення від норм слововживання внаслідок перенесення значення слів російської мови, їхніх лексичних особливостей на українську мову.

Лексична інтерферентна помилка – це всі випадки порушення правил, норм і традицій у галузі слововживання: використання слова у невластивому лексичному значенні, порушення норм лексичної сполучуваності й мовної традиції, змішування лексичних значень двох близьких за звучанням слів різних мов, уживання слова, якого не існує в мові, відтвореного на зразок іншої мови.

Причинами інтерферентних лексичних помилок в українському мовленні є значна поширеність російської мови в окремих регіонах України в неофіційному спілкуванні, низький рівень знань слів-еквівалентів двох мов, невміння чітко розмежовувати слова обох мов, відсутність навичок регулярного мовлення українською мовою, брак правильного зразка для наслідування та ін.

Прикладами інтерферентних лексичних помилок є вживання слів, не властивих українській мові (як правило, росіянізмів): «Наш клас *принімав* участь у шкільних заходах», «Сьогодні я *получила* гарну оцінку», «Я не *понімаю* цю вправу», «На уроці фізкультури ми *пригали* на скакалці», «Мені дуже хотілося *заніматися* гімнастикою», «На математиці я *чуть-чуть* не зрозумів тему уроку», «У шкільній *столовій* у мене впала *вилка*», «У нашому класі є дівчинка, яка *нравиться* мені» та ін.

Ефективним для попередження, виправлення й усунення інтерферентних лексичних помилок у мовленні двомовних учнів методисти вважають систематичне використання літературно-нормативного мовлення та надання учням правильно зразка мовлення, демонстрацію й порівняння пар мовленнєвих зразків двома мовами, виконання навчального російсько-українського перекладу, редагування з метою знаходження й виправлення випадків суржикового мовлення.

Засвоєння вимови слів, які розрізняються місцем наголосу в українській і російській мовах

Мільковська Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Ю. М. Тельпуховська

Однією з умов правильного мовлення є дотримання норм наголошення.

Словесний наголос – це виділення одного складу слова за допомогою артикуляційних засобів, властивих мові. Через певну близькість української та російської мов в українському мовленні учнів часто трапляються помилки в наголошенні слів, викликані впливом російської мови. Такі помилки називаються акцентологічними.

І в українській, і в російській мовах наголос має однакові характеристики:

1) він є силовим, або динамічним: наголошений склад у слові вимовляється з більшою силою, тобто сильнішим видихом струменя повітря, та виділяється більшою тривалістю; 2) вільним (нефіксованим): у різних словах він припадає на різні склади: *сантима'тр*, *а'нгел*, *грана'та*; 3) рухомим: може переміщуватися в межах слова: *по'ле* — *поля'*, *бага'ж* — *багаже'м*, *рука'* — *ру'ки*; 4) і в російській, і в українській мовах є певна кількість слів, які мають подвійний наголос: *по'милка* — *поми'лка*, *за'вжди* — *завжди'*, *та'кож* — *тако'ж*.

Отже, теоретично наголос в українській і в російській мовах має однакові характеристики. Однак на практиці багато слів, які мають однаковий або схожий звуковий і буквенний склад в цих двох мовах, наголошується по-різному. Такі слова є небезпечними з точки зору інтерференції, бо часто їх вимовляють, наголошуючи за аналогією їхніх російських еквівалентів.

Нами були проаналізовані підручники української мови для 1-4 класів шкіл з російською мовою навчання з метою визначення кількісного та якісного складу представлених там українських слів, що різняться місцем наголосу з відповідними російськими.

Так, підручник для 1 класу містить тільки два таких слова: *ве'рба* (рос.) — *верба'* (укр.), *ба'бушка* (рос.) — *бабу'ся* (укр.).

У підручнику для 2 класу нами було вилучено 6 слів, що розрізняються місцем наголосу: *до'чка* (рос.) — *дочка'* (укр.), *крапи'ва* (рос.) — *кروطива'* (укр.), *оди'ннацять* (рос.) — *одина'дцять* (укр.), *де'ревце* (рос.) — *деревце'* (укр.), *четы'рнацять* (рос.) — *чотирна'дцять* (укр.), *оле'нь* (рос.) — *о'лень* (укр.).

Підручник для 3 класу пропонує для засвоєння правильного наголошення 9 таких слів: *а'дрес* (рос.) — *адре'са* (укр.), *то'поль* (рос.) — *топо'ля* (укр.), *оле'нь* (рос.) — *о'лень* (укр.), *доска'* (рос.) — *до'шка* (укр.), *ру'сло* (рос.) — *русло'* (укр.), *ненави'деть* (рос.) — *нена'видіти* (укр.) та ін.

У підручнику для 4 класу таких слів 6: *посереди'не* (рос.) — *посере'дині* (укр.), *вчера'* (рос.) — *учо'ра* (укр.), *фа'ртук* (рос.) — *фарту'х* (укр.), *ру'копись* (рос.) — *руко'пис* (укр.), *про'сека* (рос.) — *просі'ка* (укр.), *в сере'дині* — *у сере'дині*.

Для засвоєння правильного наголошення таких слів методисти рекомендують використовувати прийом порівняння слів. Міжмовне порівняння допомагає глибше засвоїти як спільні, так і відмінні мовні явища, формує правильне наголошення слів обох мов.

Прийоми запобігання помилкам в учнівських творчих роботах

Мокроносова Єлизавета

Науковий керівник – викладач Г. В. Левандовська

Культура мови - це володіння мовними нормами в вимові, наголосі, слововживанні, це вміння будувати текст, а також уміння користуватися виразними засобами мови в різних умовах спілкування відповідно до мети, завдання чи мотиву роботи.

Саме в початковій школі діти починають опановувати норми усного і писемного мовлення, навчаються використовувати мовні засоби в різних умовах спілкування відповідно меті і завданню мовлення. При цьому учитель повинен допомогти дітям осмислити вимоги до мовлення, а й вчити молодших школярів при формулюванні думок стежити за правильністю, точністю, різноманітністю та виразністю мовних засобів.

Тому проблема запобігання помилок у творчих роботах учнів є досить актуальною. Проблеми формування навичок правопису та помилок у мовленні учнів стали об'єктом багатьох різних досліджень вітчизняних або зарубіжних психологів. Форми, зміст та прийоми роботи над текстом розробляли такі методисти та науковці як М.С.Вашуленко, Ф.С.Бацевич, М.С.Біляєв, В.Я.Мельничайко, О.І.Потапенко та інші.

У науково-методичній літературі помилку визначають так: це будь-яке відхилення від правильних дій, думок або вчинків, різниця між очікуваним і реальним.

Аналіз помилок розвиває в учня навички контролю над собою, більш активного і логічного мислення, та сприяє відповідальності за свої похибки. Робота над творчим висловленням сприяє розвитку особистості учня та спектру його емоцій, а також розвитку спостережливості, логічного мислення, формуються навички оцінювати побачене, зіставляти і порівнювати, робити правильні висновки.

Усі помилки учнів у творчих роботах можна розподілити на декілька видів: помилки у змісті, помилки у побудові тексту, власні мовленнєві та орфографічні помилки.

Нами було проведено аналіз творчих робіт учнів 3-4 класів ЗСО №118 м.Харкова. Він показав, що 30% помилок у текстах творів – це помилки у побудові речень, 30% - помилки у побудові словосполучень, 20% - помилки в утворенні форм слів, 10% - орфографічні помилки, 10% - використання повторень.

Для запобігання помилок в учнівських творах нами було дібрано такі завдання: 1) вправи на утворення речень; 2) вправи на визначення помилок та орфограм у словах; 3) вправи на усунення повторів у мовленні. Аналіз проведеної роботи дозволяє зробити висновки, що запропоновані завдання позитивно впливають на зменшення помилок у творчих роботах учнів початкової школи, якщо систематично та цілеспрямовано проводити таку роботу на уроках української мови.

Лінгвістична природа синонімів та їхня роль в увиразненні мовлення школярів

Нарожна Софія

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. О. Купіна

Питання про лексичні синоніми існує у філологічній науці з давніх часів її зародження й продовжує зберігати актуальність дотепер. У руслі нових лінгвістичних студій, науковці переосмислюють сутність різних мовних категорій, зокрема синонімії.

Синоніми урізноманітнюють мовлення й передають найточніші змістові відтінки, відіграють величезну роль у стилістиці. Стилiстичне забарвлення слова співвідносно й повністю виявляється тільки в контексті. Крім того, посилення на контекст у наведеному визначенні синонімів дає підстави звужувати синонімічні ряди до слів, споріднених за основним значенням.

Однією з основних ознак синонімів є їхня здатність трактувати те саме поняття, а звідси – вони обов'язково є словами, спільними чи тотожними за своїм основним значенням. Важливою й досі дискусійною лексикологічною проблемою є визначення основних підходів до тлумачення синонімів. Останнім часом досить аргументовано обґрунтовується думка про те, що синоніми треба виділяти на предметно-понятійній основі. Дехто з мовознавців категорично це заперечує. Дискусійністю низки семасіологічних проблем та відсутністю спільних поглядів на лексичне значення слова зумовлюють ті реалії, у яких відсутнє єдине розуміння синонімів як певної лексичної категорії, але вже загальновизнаним є те, що в синонімічних зв'язках перебувають лише такі слова, які означають одне поняття, тобто тотожні чи спільні за своїм значенням і відрізняються семантичними чи стилістичними відтінками, іноді – поширенням, активністю вживання, особливостями сполучуваності.

Визнання синонімами слів, що позначають одне й те саме поняття, виокремлює змогу тлумачення відтінків значень синонімів як відмінностей у понятійній, логічній основі, зв'язує їх із природою слів. У такому розумінні відтінками значення синонімів стає та частина значення в слові, яка залишається після вилучення понятійної основи.

Вивчення лінгвістичної природи синонімів дозволяє визначити обсяг роботи над синонімами в початковій школі, зокрема:

- у формулюванні визначення синонімів обмежитися тим, що синоніми – це близькі, але не однакові за значенням слова;
- кілька слів, близьких за значенням, утворюють синонімічний ряд;
- слова синонімічного ряду відрізняються відтінками в значенні;
- найбільш нейтральне слово синонімічного ряду є стрижневим.

Синонімічне багатство кожної мови систематизується й закріплюється в словниках, у яких значення слів не пояснюється, слова групуються в синонімічні ряди, реєстр останніх здійснюється за стрижневим словом ряду. Синоніми забезпечують найточніше висловлювання думки, оцінку певного явища, дають змогу уникнути повторення спільнокореневих або тих чи тих слів, досягти образності вислову, урізноманітнити мовлення.

Визначення рівня читацького кругозору сучасних першокласників – майбутніх учителів початкових класів

Новак Наталія

Науковий керівник – співробітник лабораторії Ю. С. Дьякова

Важливим показником читацької компетентності є читацький кругозір – обсяг знань і широта інтересів до літературних творів, розвиток мови, уяви, читацького досвіду. Серед показників читацького кругозору виділяють такі характеристики: широта, структурованість, глибина.

З метою визначення читацького кругозору в майбутніх учителів нами було проведено анкетування серед студентів 1 курсу факультету початкового навчання ХНПУ ім. Г. С. Сковороди.

Мета першого питання була поставлена на те, щоб зрозуміти якими читачами студенти були в дитинстві. Результати аналізу відповідей показали, що значна частина студентів оцінюють себе в дитинстві як досить активного читача (46%), неактивними читачами визначили себе 12% респондентів.

У другому питанні серед 23 прізвищ потрібно було обрати 10 українських дитячих письменників. Лише 4% студентів повністю та правильно виконали завдання. Інші співвідношення були такими: 9 авторів – 16%, 8 авторів – 14%, 7 авторів – 14%, 6 авторів – 12%, 5 авторів – 18%, 4 автора – 16%, 3 автора – 2%, 2 автора – 4%, 1 автор – 0%. Серед запропонованих українських письменників найбільшу кількість правильних відповідей отримали – Олена Пчілка (92%), Нестайко (86%), Сухомлинський (84%), Марко Вовчок (75%), Леся Українка (74%), Шевченко (62%), Забіла (54%), Копиленко (40%), Іваненко (32%), Малик (30%). Треба зауважити, що 40% студентів помилково відносять до українських авторів російських (Гоголь, Носов, Барто, Драгунський, Волков, Пушкін). 28% студентів вважають українськими братів Грімм, Янссон, Родарі, Андерсена, Перро, Ліндгрена.

Третім питанням було підкреслити серед 23 прізвищ 6 прізвищ зарубіжних письменників. Повністю з цим завданням впоралися – 38% студентів. Правильно підкреслили: Грімм – 92%, Янссон – 92%. Ліндгрена – 90%, Перро – 90%, Родарі – 90%, Андерсен – 86%.

Четвертим завданням було з'єднати автора та назву твору. Серед представлених п'яти авторів: 2 українських, 2 зарубіжних, 1 російський. 58% правильно з'єднали всіх 5 авторів з назвою твору. 40% обрали лише 4 вірні відповіді, 2% обрали 3 правильні відповіді. Найбільше помилок виникло із зарубіжним письменником (Ліндгрена) та українським (Нестайко).

Таким чином, опитування показало, що значна кількість студентів вважають себе досить активними читачами, які в дитинстві не дуже часто відвідували бібліотеку, частково орієнтуються у зв'язку «автор – країна», здебільшого правильно орієнтуються в українській та зарубіжній літературі. У відтворенні зв'язку «автор – назва» першокласники показали гарний результат. Отже, обсяг знань студентів дають нам підстави зазначити середній рівень широти читацького кругозору.

Роль засобів масової інформації в процесі адаптації першокурсників

Петренко Вероніка

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Л. П. Ткаченко

Одним із важливих складників організації успішного освітнього процесу в закладах вищої освіти є адаптація першокурсників до нових вимог навчання, спілкування, взаємодії в колективі. Саме від успішної адаптації залежить позитивна мотивація студента, його залучення до позааудиторної роботи, інтелектуальна та громадська активність. Дієвим засобом для адаптації першокурсника стає інформаційне поле: університетський та факультетський сайти, сторінки соцмереж, засоби масової інформації. Усі ці джерела можуть надати вичерпну інформацію щодо структури закладу вищої освіти, ознайомити з нормативно-правовою базою, надати інформацію про адміністрацію, комітети, комісії, структурні підрозділи тощо.

Цілеспрямовано таку інформацію можуть надавати студентські газети. Так, на факультеті початкового навчання постійно випускається газета «У містечку», це засіб масової інформації, випуск якого ініціюється, готується й оформлюється студентами різних курсів. Вона може продемонструвати читачу такі тематичні розділи, як: життя університету, різноманітні заходи, у яких може брати участь кожен студент, міжфакультетські змагання, урочисті події, історія свят, вітання. Такий підхід дозволяє ознайомити першокурсників з необхідною їм інформацією щодо організації освітнього процесу, роботи кураторів, поінформувати про коло питань, які можуть вирішитися в деканаті. У кожного студента є можливість долучитися до створення газети, виявити креативність, поділитися цікавими історіями, дізнатися про успіхи факультету.

Робота кореспондента студентської газети не просто відповідальне доручення, це можливість розвинути творчі здібності, підвищити рівень культури писемного мовлення, дізнатися про особливості формування текстів різних стилів, удосконалити навички коректора та технічного редактора. Умови сьогодення вимагають переходу в нові формати засобів масової інформації, від недавня газета «У містечку» стала виходити онлайн, це спонукає до пошуку нових видів подачі інформації та оформлення матеріалів.

Студентські засоби масової інформації мають широкі перспективи до розвитку, наприклад, доцільно було б залучити до її випуску студентів, що вже працюють у школі, бо вони б надали корисну інформацію для майбутніх учителів. Варто використовувати студентську газету як засіб профорієнтаційної роботи: на шпальтах можна розмістити інформацію про вступ, перспективи навчання, наукову, виховну, волонтерську культурно-масову діяльність, поділитися цікавими історіями зі студентського життя.

Отже, засоби масової інформації потужний меседж для студента-першокурсника, який допомагає зрозуміти специфіку роботи факультету, основні її напрями, заохочує до вияву особистого потенціалу, допомагає краще порозумітися колективу академічної групи.

Використання фразеологізмів у повсякденному житті на початку ХХІ ст.

Правник Марія

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н. М. Чернушенко

Сучасна українська мова завдяки фразеологізмам стає різнобарвною, неповторною, автентичною. Хотілось би зазначити головні ознаки фразеологізмів – влучність, крилатість, дотепність, цілісність, відтворюваність. Використання фразеологізмів в повсякденному житті починається з дитинства, родини та школи, адже сталі вирази поєднують дотепність і глибину думки, допомагають лаконічно та змістовно передавати великі обсяги інформації, розвивають фантазію та креативність. Практика кращих учителів переконує, що для того, щоб фразеологічні одиниці увійшли в активний словник дитини, та залишились у її словниковому запасі на все життя, потрібно постійно стимулювати учнів до вживання їх як на уроках, так і в житті.

Фразеологічний фонд мови здавна привертав увагу багатьох мовознавців. Цінні для розвитку фразеологічної теорії спостереження знаходимо в працях Ф.І.Буслаєва, О.О.Потебні, І.І.Срезневського, Ф.П.Фортунатова, О.О.Шахматова й інших видатних дослідників. Також заслуговують на увагу дослідження фразеології сучасної української літературної мови Л.Г.Скрипник, Л.І.Коломієць, О.С.Юрченка, Ф.П.Медведєва, А.П.Коваль, В.В.Коптілова, Г.М.Удовиченка, Н.О.Батюк, Н.Д.Бабич, І.О.Виргана, М.М.Пилинської, І.С.Олійник, М.М.Сидоренко, Д.В. та В.Д.Ужченків, П.О.Редіна, І.О.Купіної, Н.В.Піддубної та інших.

Так що ж таке фразеологізм? Фразеологізм – стійке сполучення двох і більше слів, яке в процесі мовлення відтворюється як готова словесна формула, передає одне значення і, як правило, має певне емоційне забарвлення. У наших спостереженнях були зафіксовані у повсякденному житті такі фразеологізми: *ведмежа послуга; бісики очима пускати; рідного батька продасть; канути у небуття; зарубати на носі; спіймати на гарячому; високо літати; бити байдики; відійти у вічність; точити яси; не ликом шитий; бути на сьомому небі; як вареник у маслі; бути в курсі; взяти гріх на душу; побитися об заклад; зайти у глухий кут; на круги своя повернутися; взяти бика за роги; відвести бід; зняти рожеві окуляри; не лишатися у боргу; обкидати брудом; летіти галопом; розвісити вуха; як з гуски вода; не тямити себе; теревені правити; оком не повести; п'яте колесо; залишити на чорний день; міцний горішок; відбити охоту; через тернії до зірок; пуститися берега; бути на курячих правах; заморити черв'ячка; по гарячих слідах; морочити голову тощо.* Фразеологізми пов'язані з найрізноманітнішими предметно-чуттєвими сферами, причому функціональна активність їх у різні часи неоднакова і зумовлюється суспільно-побутовими чинниками.

Отже, фразеологізми наповнюють мовлення наших сучасників глибинною свіжістю, надають йому художнього звучання, лексичної й синтаксичної витонченості, довершеності. Вони фіксують найтонші відтінки думок, почуттів, найрізноманітніші якості мовлення людей, надають йому виразності, національного українського колориту.

Усна народна творчість як засіб розвитку мовлення молодших школярів

Рогач Римма

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н. М. Чернушенко

Найголовнішою ознакою держави та її нації є рідна мова. Рівень розвитку мови відображає рівень розвитку нації, її культури. Тому, оволодіння рідною мовою як засобом пізнання і способом специфічного людського спілкування є актуальним на етапі модернізації освіти, оскільки пронизує усі сфери життєдіяльності дитини, перебудовує її психіку, дозволяє сприймати явища оточуючого життя більш усвідомлено і довільно. Нові потреби спілкування зумовлюють потребу і в нових засобах, які мають допомогти реалізувати нові цілі. У контексті досліджуваної проблеми таким засобом є усна народна творчість, зокрема, малі фольклорні жанри. Народ дбайливо супроводжував поетичним словом кожен етап життя дитини, всі сторони його розвитку. Це ціла система традиційних правил, принципів, за допомогою яких виховується дитина в сім'ї. На жаль, батьки в наш час, за складних соціальних умов, в силу зайнятості, часто забувають про це і процес розвитку мовлення своєї дитини пускають на самоплив. Дитина більше часу проводить за комп'ютером, аніж у живому оточенні. Внаслідок цього, твори народної творчості (колискові пісні, пестушки, потішки) практично не використовуються навіть у молодшому віці, не кажучи вже про дітей шести років. У молодих сім'ях все рідше звучать колискові пісні, відчувається відчуження від звичаїв та обрядів, в домашніх бібліотеках переважають книжки-розмальовки. Тому серед різноманіття засобів навчання дітей рідної мови, виокремлених сучасною дидактикою, важливе місце посідають дитячі фольклорні твори. Однак, у практиці шкільної освіти, ознайомлення дітей з фольклорними творами нерідко зводиться лише до розуміння їх змісту та заучування прислів'їв, потішок, загадок, закличок, не враховуючи жанрових та мовленнєвих особливостей. Педагоги рідко використовують згаданий матеріал з метою розвитку мовлення, забуваючи про його потенційні можливості в розв'язанні проблеми. Тому метою нашої роботи є висвітлення ролі окремих фольклорних жанрів у мовленнєвому розвитку дітей. Проблема розвитку мовлення дітей засобами фольклору не є новою в освітньому просторі. Окремі її аспекти висвітлювались у працях Ю.Ілларіонової, Є.Тіхеевої, Ф.Сохіна, А.Бородич, С.Бухвостової, О.Ушакової, О.Усової, К.Ушинського, Є.Водовозової, М.Боголюбського, В.Шевченко, С.Русової, В.Сухомлинського, сучасних науковців А.Богущ, М.Стельмахович, Н.Дзюбишиної-Мельник, Л.Фесенко, В. Пабат, Н. Лисенко, Н.Гавриш та ін.. Фольклор (з англ. folk – народ, loge – наука) – народна мудрість, усна народна творчість. Це – найбільше духовне багатство народу, скарбниця його традицій і звичаїв, у якій віддзеркалені бачення навколишнього світу, подій, що відбувалися упродовж віків. Дитячий фольклор – найцікавіший, найдоступніший, багатофункціональний матеріал для виховання дітей, суть якого полягає в наданні дитині перших відомостей про оточуюче середовище, передачі суспільних моральних цінностей і культури свого народу.

Особливості частотності вживання самостійних частин мови в текстах підручників для початкової школи

Саніна Софія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор О. В. Джежелей

Розвиток мовлення – провідний принцип навчання в початковій школі. Один з основних шляхів розвитку мовлення молодших школярів – опанування мовленнєвих зразків. Словниковий граматичний склад російської мови, за матеріалами «Частотного словаря русского языка», визначає такий розподіл самостійних частин мови за частотністю: іменники, дієслова, прикметники.

За даними О.М.Гвоздева і М.П.Феофанова, діти дошкільного віку засвоюють спочатку іменники і дієслова, потім їх мова поступово збагачується займенниками і прикметниками.

Нашим завданням було з'ясувати чи відповідає літературний навчальний матеріал підручників частотності використання різних частин мови. Узявши для вивчення класичні твори, які читають діти в підручниках, та зразки текстів для переказів для 4 класу (використавши матеріали інтернет-ресурсів), ми підраховали кількість самостійних частин мови (іменники, прикметники та дієслова) в кожному тексті, оскільки ці частини мови є основою навчання граматики в початкових класах.

Отримані результати представлені в таблиці.

Класичні твори	Іменники	Прикметники	Дієслова
Пушкін А. «У лукоморья	51	19	22
Толстой Л. «Орёл»	48	3	42
Гайдар А. «Совесть»	50	15	36
Михалков С. «Весёлый турист»	67	23	45
Разом:	216	60	145

Твори для переказу	Іменники	Прикметники	Дієслова
«Орёл и кошка»	32	12	21
«Северный олень»	29	23	13
«Дикая яблонька»	22	18	14
«Кто хозяин?»	33	10	17
Разом:	116	63	65

Порівнявши співвідношення класичних творів і навчальних тестів, встановили, що класичні твори дитячої літератури більше відповідають частотності вживання частин мови в російській мові. У методичних творах збережено тенденцію розподілу частотності частин мови. Можна констатувати, що матеріал відповідає повноцінному розвитку мовлення учнів.

Формування культури спілкування молодших школярів засобами фразеології

Світлична Анастасія

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. О. Купіна

Розв'язання проблеми формування культури спілкування молодших школярів засобами фразеологічного багатства української мови, тобто стійких сполучень слів, що репрезентують вербальне і невербальне спілкування, є актуальним.

Уміння дотримуватися етичних норм завжди високо поцінювалося в суспільстві. Знання норм етики, наслідування в поведінці та мовленні свідчать про гарні манери. У мовленнєвій комунікації розуміють володіння етикетною культурою, уміння контролювати свої почуття, емоції, керувати своїм характером, волею, поведінкою. Дотримання етикетних норм передбачає віддзеркалення таких якостей, як увічливість, гречність, чемність, тактовність, уважність, доброзичливість, терпимість. Виражаються ці якості через конкретні мовленнєві дії. Оскільки ввічливість може мати різні відтінки, різний ступінь вияву, то мова послуговується спеціальними додатковими словами й стійкими сполученнями слів на означення поняття. Звідси мовленнєвий етикет – правила мовленнєвої поведінки, прийняті в суспільстві. Під етикетним спілкуванням слід розуміти взаємну самопрезентацію засобами етикетних слів і стійких сполучень у конкретній ситуації спілкування.

Перші спроби тематичного добору фразеологізмів з орієнтацією на матеріал підручників, з урахуванням найбільш уживаних формул привітання, прощання, вибачення, запрошення здійснили Г. А. Андрієвська, Е. М. Міргаязова, Б. А. Шаніязова.

Навчання фразеології в початковій школі ґрунтується на засвоєнні та розумінні семантичної специфіки фразеологізмів. Ознайомлення учнів із фразеологічним значенням вимагає застосування різних прийомів семантизації фразеологізмів. У сучасній методиці навчання української мови в початкових класах праця над семантизацією фразеологізмів є один із перспективних напрямів словникової роботи, зокрема розвитку мовлення молодших школярів.

Фразеологія української мови має багатий матеріал для формування в учнів естетичного чуття, уміння бачити в мові і мовленні прекрасне, захоплюватися ним, воно закладене в самій природі фразеологізмів, у їхніх виражальних змогах, в експресивності фразеологічних одиниць, у доречному їх уживанні в різних стилях мови.

Проблема формування культури спілкування як важливого компонента розвитку і виховання особистості молодшого школяра не може бути вирішена без постійної уваги до фразеологічної роботи з огляду на ту важливу роль, яку відіграють стійкі сполучення слів у мовленнєвому етикеті спілкування, в оцінці ситуацій невербальної комунікації. Рівень вихованості та культури учня проявляється в умінні оформляти думку в слово, у манері говорити та спілкуватися, в умінні володіти силою голосу та інтонацією, уважно слухати співрозмовника, у багатстві етикетної фразеології.

Читацький портрет сучасного першокурсника

Стасенко Ніна

Науковий керівник – співробітник лабораторії Ю. С. Дьякова

Необхідною складовою кваліфікованого читання є наявність читацького кругозору, під яким розуміємо поняття, уявлення та фактичні відомості про літературу, літературні твори, які доступні учням на кожному етапі їх розумового розвитку. Тому не викликає сумніву важливість розвитку читацького кругозору в майбутніх вчителів початкових класів, тих, кому необхідно буде професійно займатися читацьким розвитком учнів.

З метою визначення читацького кругозору на початку 2021 року було проведено анкетування серед студентів 1 курсу факультету початкового навчання ХНПУ ім. Г.С.Сковороди. В анкеті було запропоновано три питання.

Метою першого питання було упродовж 10 хвилин заміряти читацький кругозір студентів (професійно неспрямований – тобто респонденти мали назвати прізвища письменників з будь-якого кола читання – дорослого чи дитячого). Аналіз відповідей показав, що половина опитаних (52%) змогла назвати 26-40 прізвищ, 43% – 11-25; 5% – 3-10 прізвищ. До кола читання студентів входять, переважно, письменники зі шкільної програми середньої школи (61%) та дитячі письменники (29%). Студенти надають перевагу зарубіжним авторам (64%).

У другому питанні анкети було запропоновано назвати улюблену книгу дитинства. Повну відповідь, зі співвідношенням автор та назва твору, надали 51% студентів, 36% - лише назву твору, 13% - лише перелік тем (казки, європейські казки, японські казки, енциклопедія для дівчат). Перше місце посіли книжки зарубіжної література – 87% («Попелюшка» Ш. Перро, «Дюймовочка» Г.Х. Андерсена, «Бременські музиканти», братів Грімм, «Мауглі» Р. Кіплінга, «Гаррі Поттер» Дж. Ролінг, «Полліанна» Е. Портер, «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна, «Том Сойєр» М. Твена, «Чарлі і шоколадна фабрика» Р. Даля, «Дім дивних дітей» Р. Ріггз, «Маленький принц» А. Сент-Екзюпері), з них 20% російська література («Гордечка» Т. Крюкової, «Денисчині оповідання» В. Драгунського). Улюблені книги дитинства українських авторів: «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка, «Фарбований лис» І. Франка, «Міла Рудік» А.Вольських (13%). Студенти виявили різнобічні читацькі інтереси, але були й однакові відповіді. «Незнайко» М.Носова та «Незвичайні пригоди в лісовій школі» В.Нестайка – були повторені по 4 рази, по 3 рази - "Русалонька" Г.Х. Андерсена та казки О.Пушкіна, 2 рази - «Червона шапочка» Ш. Перро, «Білосніжка» братів Грімм та «Доктор Айболить» К. Чуковського. Третє питання дозволило визначити найулюбленіші теми читання студентів у дитинстві: про природу і тварин (39%), пригоди (20%), фантастика (18%), про принців та принцес (13%), про людей (10%).

Отже, анкетування виявило, що в студентів середній рівень читацького кругозору. Коло читання студентів сформовано переважно літературою середньої школи. У читацьких інтересах перше місце займає зарубіжна література.

Опанування навички читання як важлива складова формування читацької компетентності першокласників

Тимофієва Анна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. М. Коваленко

Читання – є важливим засобом отримання інформації, засвоєння знань, набуття дитиною життєвого, емоційного досвіду. Завдяки йому відбувається розвиток особистості. Тому формування читацької компетентності є одним із важливих завдань сучасної початкової школи.

Поняття читацької компетентності є багатоаспектним і, як зазначає Н.В. Чепелева, включає в себе три блоки когнітивний, комунікативний і операціональний. Для розвитку читацької компетентності молодшого школяра найбільшого значення серед них набувають два останні блоки.

Комунікативна компетентність полягає в умінні вести діалог з автором, аналізувати твір і давати особистісну оцінку прочитаному. Набуття цих умінь базується на розвитку операціональної компетентності, що включає в себе техніку читання, наявність читацьких навичок та володіння основними прийомами читання.

Період навчання грамоти в першому класі є важливим етапом в опануванні навички читання. Адже це той час, коли дитина має оволодіти продуктивними способами читання, навчитися читати достатньо швидко, правильно, свідомо. Якщо це завдання не буде реалізованим у першому класі, подальший процес набуття читацької компетентності та навчання в цілому буде надзвичайно повільним і малоуспішним.

З метою вивчення рівня сформованості навички читання в першокласників нами було проведено дослідження, у ході якого перевірили техніку читання 10 учнів одного класу. Вибірка учнів для перевірки була випадковою.

Здійснене нами дослідження показало, що не всі першокласники на кінець букварного періоду навчання грамоти опанували навичку читання. У 20% обстежених дітей залишається несформованим продуктивний спосіб поскладового читання. Ці учні відчують значні труднощі в розпізнаванні окремих букв і не володіють навичкою злиття букв у склад.

На нашу думку, щоб подолати ці недоліки, необхідно організувати додаткові заняття з цими учнями з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. У першу чергу слід звернути увагу на розвиток пам'яті, щоб забезпечити легке розпізнавання букв, а потім використовувати спеціальні вправи, спрямовані на набуття навички поскладового читання. Якщо до кінця першого класу в цих учнів не буде сформовано навичку читання, вони не зможуть отримувати задоволення від читацької діяльності.

Отже, опанування навички читання є важливою складовою формування читацької компетентності, оскільки достатній рівень оволодіння учнями технікою читання в першому класі створює сприятливі передумови для виникнення інтересу до самостійної читацької діяльності.

Твори про Лесю Українку в колі читання молодших школярів

Філоненко Дарина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. А. Ємець

Видатна українська поетеса Леся Українка займає значне місце в українській культурі. З її творами та життям діти знайомляться вже в початковій школі. Опитування учнів початкової школи показало, що діти не дуже багато знають про Лесю Українку, а вчителі скаржаться на відсутність цікавих творів про неї. Молодшим школярам складно читати неадаптовану біографію Лесі Українки, тому необхідно запропонувати їм дещо цікавіше. Знайомитися із життєвим шляхом поетеси можна за допомогою дитячої літератури. Добір такого матеріалу та його аналіз став метою наукової роботи.

Євген Білоусов написав повість-казку «Лесина пісня» (2009 р.) про дитинство та юність видатної письменниці. У ній зібрані казки, притчі оповідання, які написала Леся Українка в дитинстві. На нашу думку, вивчення життєвого шляху поетеси шляхом знайомства з художніми творами буде більш цікавим для молодших школярів, адже дітям не цікаво читати «сухі» факти, викладені в підручнику. За допомогою цієї книги діти зможуть уявити дитинство Лесі Українки та виокремити цікаві факти, які залишаться в свідомості.

Наступний твір – «Леся Українка і я» Марини Горяннич (2011 р.). Книга розповідає про життя та творчість поетеси, але призначена для читання дітям 9-12 років, тому може пропонуватися лише четвертокласникам. Видання має довідниковий характер, який допоможе на уроках літератури, тому що буде досить складним для учнів початкової школи.

Книга Наталки Малетич «Леся. Мандрівний клубочок» (2021 р.), яка розповідає, яким щодня бачила світ сама Леся. У книзі представлено листи Лесі Українки до дядька, подруги, сестри, в яких вона розповідала про своє життя. Видання також може опрацьовуватися учнями 4-х класів, але в ньому наявні слова, що можуть викликати труднощі і запитання у дітей. Прикладом таких слів є «хоумскулінг», яке означає звичайне навчання вдома. На нашу думку, з книги Наталки Малетич учитель може використати цікаву інформацію, подану в листах, які писала Леся Українка.

Також цікавою для дітей та дорослих може стати збірка Дарії Іваницької «Леся Українка – дітям». У цій книзі зібрані найкращі вірші, а також кілька казок, представлено деякі уривки з поем, драматичних творів. Обрані твори є зрозумілими та доступними для дітей молодшого шкільного віку. Проте, подання інформації саме про біографію Лесі Українки майже нічим не відрізняється від матеріалів у підручниках школярів.

Отже, твори про Лесю Українку є важливою частиною у процесі навчання школярів. Але щоб їм було цікаво, необхідно використовувати цікаві матеріали, такі як зачитування листів, прочитання автобіографічних творів, за допомогою яких діти зможуть самостійно знаходити для себе щось нове. Можна вважати, що на сьогодні це питання залишається відкритим.

Наукове видання

**СТУДЕНТСЬКІ ІНІЦІАТИВИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Матеріали
II науково-практичної інтернет-конференції студентів
факультету початкового навчання
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
(12 травня 2021 р., м. Харків)

Збірник тез наукових доповідей

За загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора кафедри
початкової і професійної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Вікторії Володимирівни Ушмарової

Тези друкуються в авторській редакції.

**Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності
несуть автори**

Відповідальність за зміст та грамотність матеріалів несуть
автори та наукові керівники

Відповідальний за випуск: В. В. Ушмарова
Комп'ютерна верстка: С. О. Лавренко

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times ET. Ум. друк. арк. 4,07.
Наклад 100 пр. Зам. № 0423-7-21.

Надруковано з готового оригінал-макету у друкарні ФОП В. В. Петров
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 24800000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (050) 6-411-711.
e-mail:bookfabrik@mail.ua